

VOORJAARSNOTA 2017

Inhoudsopgave	Bladzijde
Inleiding	3
Hoofdstuk 1	
Tussentijdse rapportage programma's	
• Algemeen bestuur	5
• Openbare orde en veiligheid	7
• Verkeer, vervoer en waterstaat	9
• Economische zaken	13
• Onderwijs	15
• Cultuur en recreatie	17
• Sociale voorzieningen en maatschappelijke dienstverlening	20
• Volksgezondheid en milieu	23
• Ruimtelijke ordening en volksgezondheid	26
• Financiën	29
Hoofdstuk 2	
Stand van zaken:	
• Algemene dekkingsmiddelen	32
• Reserves en voorzieningen	34
• Vrij aanwendbare algemene reserve	34
• Onvoorzien	35
• Stelposten	35
• Kapitaallasten	36
Hoofdstuk 3	
Voorstel verwerking financiële gevolgen voorjaarsnota	37
Hoofdstuk 4	
Meerjarenraming	39
Hoofdstuk 5	
Kaderstelling	41
Bijlage 1	
Investeringslijsten	42
Bijlage 2	
Overzicht van Reserves en Voorzieningen	46

Inleiding

De voorjaarsnota heeft zoals gebruikelijk een tweeledig karakter. Op de eerste plaats is het een voortgangsrapportage over het in de begroting 2017 opgenomen beleid, zowel inhoudelijk als financieel. Op de tweede plaats heeft de voorjaarsnota het karakter van een kadernota voor de op te stellen begroting 2018 met de bijbehorende meerjarenramingen.

Hoewel de voorjaarsnota het moment is om nieuw beleid op te voeren, adviseren wij terughoudend om te gaan met het doen van voorstellen voor nieuw beleid. Dit heeft enerzijds te maken met nog steeds bestaande risico's in o.a. het Sociaal Domein, maar anderzijds vooral vanwege het herindelingstraject voor de nieuwe gemeente 'Het Hogeland'. De BMWE gemeenten staan vanwege de herindeling onder Arhi-toezicht van de provincie. Dit betekent dat bestedingen in lijn moeten liggen in het verlengde van de opgave voor de nieuwe fusiegemeente 'Het Hogeland'. Nieuw beleid zal daarbij altijd voorgelegd moeten worden aan de fusiepartners en de provincie.

Dit wil echter niet zeggen dat er geen ambities zijn voor de komende jaren. Er wordt volop gewerkt aan reeds geplande grootschalige projecten, zoals de centrumplannen en de versteviging en nieuwbouw van schoolgebouwen binnen onze gemeentegrenzen. Hiervoor zijn de middelen reeds door u gereserveerd.

De voorjaarsnota 2017 sluit voor het jaar 2017 met een nadelig saldo van € 5.000; er was bij de begroting rekening gehouden met een structureel overschot van € 22.000. Het structurele effect van deze voorjaarsnota is € 85.000 positief in 2017. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door het positieve accres in de meicirculaire.

De bij de begroting 2017 vastgestelde meerjarenraming kwam uit op een verwacht structureel overschot in 2020 van bijna € 202.000. Op basis van deze nota komen we uit –met alle onzekerheden die we hiervoor hebben genoemd- op een verwacht overschot in 2020 van ongeveer € 200.000. In het vervolg van dit voorstel zal nader worden ingegaan op de uitkomsten van de voorjaarsnota 2017.

Uitkomsten voorjaarsnota

De voorjaarsnota geeft voor 2017 een licht negatieve bijstelling van de ramingen te zien van ongeveer € 5.000. Het saldo van de primitieve begroting 2017 was ongeveer € 22.000 positief. Met deze voorjaarsnota kan dat worden bijgesteld tot een begroot saldo voor 2017 van ongeveer € 17.000 positief.

Saldo begroting 2017	€ 22.000
Saldo voorjaarsnota 2017 (inc.+struct.)	-€ 5.000
Bijgesteld saldo 2017	€ 17.000

Het effect van de voorjaarsnota is deels incidenteel. Dit incidentele effect is per saldo € 90.000 negatief. Het structurele effect van deze voorjaarsnota komt uit op een positieve bijstelling van ongeveer € 85.000 in 2017. In de jaren daarna loopt dit voordeel nog wat op. Wij doen daarom het voorstel een deel van deze middelen vanaf 2018 te reserveren voor cofinanciering van leefbaarheidsprojecten. Dit is meegenomen in de meerjarenramingen die zijn opgenomen in deze nota. Deze meerjarenraming vormt de basis voor de kaderstelling van de begroting 2018.

Structureel saldo voorjaarsnota 2017	€ 85.000
Incidenteel saldo voorjaarsnota 2017	-€ 90.000
Totaal saldo voorjaarsnota 2017	-€ 5.000

Meerjarig financieel beeld

De meerjarenraming in de begroting 2017 liet een structureel positief saldo van bijna € 202.000 voor 2020 zien. Uitgaande van de in deze nota bijgestelde ramingen en de aangegeven mutaties in de ontwikkelingen voor de komende jaren, krijgen we het volgende bijgestelde beeld voor de jaren tot en met 2021:

	2018	2019	2020	2021
Structureel saldo in begroting 2017	€ 166.000	€ 204.000	€ 202.000	
Structureel saldo voorjaarsnota 2017	-€ 54.000	-€ 15.000	-€ 1.000	
Bijgesteld structureel saldo	€ 112.000	€ 189.000	€ 201.000	€ 200.000

Eerder in dit voorstel is het structurele effect van € 85.000 genoemd in 2017. Met de bijgestelde kapitaallasten als gevolg van mutaties in de voorgenomen investeringen en het verloop van de Algemene Uitkering, alsmede het voorstel op het terrein van leefbaarheid valt het structurele effect in de komende jaren anders uit.

Het jaar 2021 was nog uiteraard nog niet in de begroting 2017 opgenomen. In deze voorjaarsnota hebben we wel een eerste doorrekening gemaakt voor dit jaar.

Voor een totaaloverzicht van de meerjarenramingen verwijzen wij u naar hoofdstuk 4 van de voorjaarsnota.

Hoofdstuk 1

Programma: 0 Algemeen bestuur

Wat gaan we doen in 2017 aan de uitvoering van het Bestuursprogramma?

Opgenomen in de begroting 2017	Stand van zaken juni 2017
Stand van zaken Herindeling	In oktober 2016 is gestart met het naamgevingstraject en de vorming van een visie op de nieuwe gemeente. Uit 17.000 stemmen is gekozen voor Het Hogeland als nieuwe naam van de beoogde fusiegemeente. Het visietraject, is met de nieuwe naam en het herindelingsadvies door uw raad vastgesteld op 18 mei jl.. Besluitvorming in Gedeputeerde Staten is voorzien op 27 juni. Op dit moment zijn de projectgroepen vastgesteld en bezig met de bemensing. Dit betekent een forse inzet van ambtelijke capaciteit vanuit de insteek dat elke gemeente een vertegenwoordiging moet leveren.
Doorontwikkeling van het digitale kanaal, o.a. DMS/zaaksysteem, standaardisatie productinformatie en uitbreiding aanbod producten via gemeentewinkel.	In het verlengde van vorenstaande is veel inzet gepleegd vanuit het taakveld communicatie. Hierdoor is uitrol van social media voor onze gemeente nu nog niet gerealiseerd. De dorpencoördinator is afgelopen jaar wel gestart met Facebook, en rond het centrumplan wordt voor de gebiedscommunicatie ook ingezet op social media. Een twitter- en Facebookaccount voor de gemeente Bedum worden naar verwachting rond de zomer van 2017 opgezet. Ook een uitzondering vormt het onderwerp herindeling; dit onderwerp wordt vanuit het programma herindeling ook via social media onder de aandacht van de inwoners en de medewerkers gebracht.
Burgerparticipatie	<p>Ook in 2017 wordt het beleid om burgers meer te stimuleren om zich in te zetten voor de samenleving onverminderd doorgezet. De dorpencoördinator heeft hier een belangrijke rol en vervult een spilfunctie als het gaat om initiatieven rond de thema's welzijn, zorg en leefbaarheid. De coördinator werkt als een laagdrempelig contactpersoon, die zich begeeft tussen de driehoek inwoners – (maatschappelijke) organisaties – gemeente. De dorpencoördinator werkt op informele wijze samen met de verschillende partijen en vormt de verbinding tussen de leefwereld van de burger en de systeemwereld van de gemeente. Dit zorgt voor een verbindende en faciliterende schakel tussen participerende inwoners en een participerende gemeente.</p> <p>Deze manier van werken wordt steeds belangrijker, zeker met het oog op de herindeling naar een grotere gemeente. Laagdrempelig contact met een persoon die bekend is bij organisaties en verenigingen wordt als waardevol ervaren. In deze manier van werken is maatwerk en sensitiviteit voor datgene wat er speelt essentieel.</p>

	Concrete projecten waarin de dorpen coördinator een rol speelt zijn: begeleiding van werkgroepen bij de concrete uitvoering van de dorpsvisies in Zuidwolde en Onderdendam, groene bewonersinitiatieven, koffietafels in de dorpen samen met o.a. woningbouw en politie, zorginitiatieven, Verzoamelstee Bedum en Verzoamelstee Onderdendam.
Bedum over de grenzen	In 2017 bestaat onze jumelage met de Poolse partnergemeente Zbaszynek 25 jaar. Aanleiding voor een bijzonder programma met vertegenwoordiging vanuit Bedum, ook bestuurlijk.
Kindergemeenteraad, betrokkenheid van burgers	Ook in 2017 zal een kindergemeenteraad georganiseerd worden.

Investeringsen

Stand van zaken

Voor de uitvoering van dit programma zijn naast de structurele middelen die beschikbaar zijn in de begroting de volgende extra middelen beschikbaar gesteld:

Omschrijving	Stand van zaken
Gebouw buitendienst (8 overheaddeuren) € 49.616	Nog niet uitgevoerd.

Voorgestelde mutaties investeringskredieten

Omschrijving	Toelichting

Activiteitenramingen

Afwijkingen ramingen huidig jaar

Act.nr.	Toelichting	Lasten	Baten	S/I
600009	iPad's t.b.v. digitaal en zaakgericht werken en toenemende vergaderdruk.	8.500		I
600100	Extra kosten raadsdomein herindeling. Verwacht wordt dat de herindeling op dit terrein extra kosten met zich meebrengt, aanvullend op het nu geraamde frictiebudget voor dit onderdeel in de herindelingsbegroting.	5.000		I
602970	Plannen in ontwikkeling voor houden kindergemeenteraad. Dit in afwachting van verdere plannen.	5.000		I
604300	Op basis van de begrotingsactualisatie 2017 van de veiligheidsregio valt de gemeentelijke bijdrage hoger uit dan geraamd. Dit o.a. als gevolg van aanvullende indexatie over 2016 en 2017.	16.349		S

Ontwikkelingen 2017-2021

Omschrijving	Toelichting	Jaar
Structureel effect Informatiebeveiliging	In februari heeft u besloten over de beschikbaarstelling van de middelen voor de uitvoering van Informatiebeveiliging. De benodigde middelen voor 2017 zijn via een begrotingswijziging beschikbaar gesteld. Het meerjarig effect is meegenomen in het in deze nota gepresenteerde meerjarenbeeld.	2018 e.v.

Programma: 1

Openbare orde en veiligheid

Wat gaan we doen in 2017 aan de uitvoering van het Bestuursprogramma?

Opgenomen in de begroting 2017	Stand van zaken juni 2017
Uitvoering integraal veiligheidsbeleid.	Ondanks het feit dat het uitvoeringsprogramma nog niet gereed is, wordt wel uitvoering gegeven aan het Veiligheidsbeleid. Zo is op 1 april jl. de preventietruck Stop Woninginbraken in Bedum geweest en wordt er binnen de ambtelijke organisatie aandacht besteed aan Veilige Publieke Taak etc.. Ook is er aandacht voor de verbinding tussen openbare orde en veiligheid en het taakveld welzijn (waaronder de verbinding met het CJG). Dit jaar gaat er uitvoering gegeven worden aan de samenwerkingsovereenkomst Drank- en Horeca met de werkorganisatie DEAL, waardoor er controles uitgevoerd gaan worden bij de reguliere en para commerciële horeca. Ook is er blijvend aandacht voor dit onderwerp als het gaat om jongeren.
Rampenbestrijding: Professionalisering van crisismanagement.	Er is geïnvesteerd in Opleiden, Trainen en Oefenen. Voor dit jaar heeft de directie van de Gemeentelijke Kolom opdracht gegeven voor een monodisciplinaire systeemtest van Bevolkingszorg, om te zien waar we staan. De leerpunten van die test worden meegenomen in het opleidings- en oefenprogramma.
Sociale veiligheid: Uitvoering beleidsplan Openbare Verlichting.	Uitvoering wordt gegeven aan het door uw raad vastgestelde vervangingsplan openbare verlichting.
Steunpunt Huiselijk geweld	De Groninger gemeenten hebben afspraken gemaakt over het bestrijden van huiselijk geweld en kindermishandeling. Daarbij ligt het accent op het verbeteren van de systeemgerichte aanpak (met name bij complexe geweldsituaties), de samenwerking tussen zorgpartners en het justitiële kader en de samenwerking tussen Veilig Thuis en het lokale veld (basisteams). Zo wordt er bij een huisverbod vanuit Veilig Thuis een casemanager aangewezen die het proces tijdens en eventueel in de periode na het huisverbod begeleid. Wat betreft kindermishandeling is er in het najaar van 2016 een intentieverklaring "De 10 van Noord" ondertekend als handreiking om kindermishandeling preventief aan te pakken. 'De 10 van Noord' vormt een stevige basis voor een goed preventief beleid tegen kindermishandeling in het Noorden en bieden een handreiking aan gemeenten om actief te werken aan het voorkomen, signaleren en daarmee bestrijden van Kindermishandeling. In 2017 gaan we inzetten op het verstevigen van beide processen.
Aardbevingen/leefbaarheid: uitvoering leefbaarheidsvisie	De voorlopige provinciale bijdrage ad € 15.000 voor het opstellen van de door u op 19 november 2015 vastgestelde Leefbaarheidvisie is dit jaar definitief toegekend. De plannen/projecten Proeftuin Onderdendam, transitie onderwijsgebouwen, dorpshuisfuncties in Zuidwolde etc. zijn opgenomen bij de inhoudelijke programma's. Vanuit het leefbaarheidsprogramma 'Kansrijk Groningen' onder regie van de NCG is voor spoor 1 voor Bedum voor 2017 een bedrag beschikbaar van € 1.003.000. Voor het project streekeigen architectuur in

	het kader van de proeftuin Onderdendam - herinvulling Stadsweg hebben we een aanvraag ad € 35.000 ingediend. Voor de inzet van de overige middelen zullen we u informeren; zoals in de voorjaarsnota van 2016 genoemd zal dit kunnen worden ingezet op de plannen voor de (gedeeltelijke) integratie van school/dorpshuis Zuidwolde.
--	--

Investerings

Stand van zaken

Voor de uitvoering van dit programma zijn naast de structurele middelen die beschikbaar zijn in de begroting geen extra middelen beschikbaar gesteld:

Omschrijving	Stand van zaken
Er zijn geen extra middelen beschikbaar gesteld.	

Voorgestelde mutaties investeringskredieten

Omschrijving	Toelichting

Activiteitenramingen

Afwijkingen ramingen huidig jaar

Act.nr.	Toelichting	Lasten	Baten	S/I
606000	Handhaving en toezicht Drank- en Horecawet	€ 2.300		S

Ontwikkelingen 2017-2021

Omschrijving	Toelichting	Jaar
Drank- en Horecawet	Sinds het inwerking treden van de gewijzigde Drank- en Horecawet per 1-1-2014 is de gemeente (burgemeester) het bevoegd gezag voor handhaving en toezicht. Dit mag alleen uitgevoerd worden door daartoe speciaal opgeleide Buitengewoon opsporingsambtenaren (Boa). Hiervoor hebben we een samenwerkingsovereenkomst met bijbehorende dienstverleningsovereenkomst afgesloten met de Werkorganisatie DEAL. De kosten bedragen € 2.300 per jaar.	2017 en verder
Groepsaankpak problematische jeugd	In samenwerking met De Marne, Eemmond en Winsum wordt een gezamenlijke groepsaankpak problematische jeugd gestart, waarbij met een groepsscan gefocust wordt op jongeren en drugs. Hiermee wordt zicht verkregen op de situatie van kwetsbare jongeren en wordt nadrukkelijk de verbinding gelegd tussen zorg en veiligheid.	2017 en verder
Hogere bijdrage veiligheidsregio	De concept beleidsbegroting 2018 van de veiligheidsregio laat een uitzetting zien van ruim 2,4 ME. Dit betekent voor Bedum een verhoging van € 31.000.	2018

Programma: 2

Verkeer, vervoer en waterstaat

Wat gaan we doen in 2017 aan de uitvoering van het Bestuursprogramma?

Opgenomen in de begroting 2017	Stand van zaken juni 2017
Permanente bermverharding in het buitengebied: Onderzoek of dit ook bij andere buitenwegen kan/moet worden toegepast.	In 2017 zal bermbeton worden aangebracht aan de Beyumerweg en een deel van de Oude Dijk. De NAM is bezig met de voorbereidingen voor de aanleg van passeerstroken aan De Wolddijk zodat deze weg geschikt wordt als aan- en afvoeroute naar de boorlocatie aan De Wolddijk. Gelijk met deze uitvoering zal bermbeton langs de Wolddijk en de Pijpsterweg worden aangebracht. Dekking is voorzien uit de afkoopsom die ontvangen is van de NAM voor de overname van de buiten bedrijf gestelde gasleiding.
Onderhoud infrastructuur: voor 2017 zijn de volgende reconstructies gepland: Waldadrift, de Vlijt en bruggen	<p>In 2017 zal de asfaltconstructie van Boterdiep Oz vervangen worden. Gelijk met deze uitvoering zullen enige aanpassingen aan de ruimte tussen de rijbaan en het fietspad worden gedaan.</p> <p>In 2017 zal ook, ter voorbereiding op de bouwactiviteiten voor het centrumplan, de riolering aan De Vlijt (t/m de Bazuinslaan) en het Kerkplein worden verlegd en vervangen door grotere diameters. Aansluitend wordt de riolering vervangen in het deel van De Vlijt van de Bazuinslaan tot de Waldadrift en aan de Waldadrift wordt het deel van de rotonde t/m de Madelief al gereconstrueerd. Na de werkzaamheden aan de riolering van De Vlijt en het Kerkplein wordt eerst de bestaande verharding teruggebracht. Na afronding van de bouwactiviteiten wordt de openbare ruimte opnieuw ingericht.</p> <p>In 2017 zal ook verder worden gewerkt aan het aanbestedingsgereed maken van de reconstructie van de Waldadrift. Hierbij maken we dankbaar gebruik van de betrokkenheid van de bewonerswerkgroepen.</p> <p>In 2017 zal verder ook uitvoering gegeven worden aan het in 2014 vastgestelde beheerplan wegen 2014-2018. Dit betreft diverse kleine herstraat- en asfalteringswerkzaamheden.</p> <p>Voor het onderhoud aan de bruggen wordt gebruik gemaakt van het in 2016 vastgestelde beheerplan bruggen.</p>
Opstelling onderhoudsprogramma kademuren en beschoeiingen in relatie tot MJP 'Aardbevingsbestendig en Kansrijk Groningen'.	De inventarisatie en inspectie van de kademuren en beschoeiingen is uitgevoerd in het 1e kwartaal van 2017. Deze gegevens worden nu verwerkt in een rapport. Dit zal uiteindelijk moeten resulteren in een beheerplan kademuren en beschoeiingen die in het 4e kwartaal aan uw raad kan worden aangeboden. Bij de inspectie is ook gekeken naar mogelijke aardbevings schade.
Plan van aanpak veiligheid rondom scholen. Fysieke werkzaamheden combineren met reconstructies.	De aanpak van de veiligheid in de omgeving van scholen wordt op 'natuurlijke' momenten uitgevoerd; dus bijvoorbeeld in combinatie met (onderhouds)werkzaamheden. Gezien de aanpak van de scholen uit de verstevigingsopgave, zal dit nu hiermee gecombineerd worden.
Afstemming doelgroepenvervoer en OV.	De huidige contracten voor vervoer lopen op 1 januari 2018 af. De projectgroep Publiek Vervoer werkt in opdracht van alle Groningse en Drentse gemeenten en

	<p>de provincies Groningen en Drenthe aan de aanbesteding van het gemeentelijk doelgroepenvervoer en het kleinschalig openbaar vervoer.</p> <p>De doelstelling van dit gezamenlijke project is om te komen tot een efficiënte integratie en optimalisatie van deze vormen van vervoer in 2018 in relatie tot het regionaal aan te besteden openbaar vervoer.</p>
Herinrichting parkeerterrein station. Dekking gemeentelijk aandeel.	<p>Voor het herinrichtingsplan van het stationsgebied, wat onder andere een herinrichting van het voorterrein en uitbreiding van de parkeergelegenheid behelst, is een bijdrage van € 300.000,-- toegezegd vanuit het Regiofonds van de Regio Groningen-Assen.</p> <p>Voor uitvoering is medewerking van de grondeigenaar benodigd; de onderhandeling loopt. Afhankelijk van die benodigde medewerking zal het plan dan uitvoering gereed worden gemaakt dan wel worden aangepast. We verwachten in 2017 met de uitvoering te kunnen starten. Financieel worden de kosten gedekt uit de bijdrage RGA en het rioleringsfonds. Hiermee is de totale investering nog niet gedekt; het geraamd tekort bedroeg € 155.000. Afhankelijk van de grondverwerving en aanbesteding kan dit tekort toenemen; na aanbesteding zullen we u hierover informeren.</p>
Ontsluitingsweg.	<p>In 2016 is besloten de aan te leggen ontsluitingsweg het spoor te laten kruisen middels een tunnel. Inmiddels is begonnen met de werkzaamheden om te kunnen starten met de planologische procedures; de verwachting is dat het ontwerpbestemmingsplan in de 2e helft van dit jaar ter inzage gelegd kan worden. Tevens wordt samen met ProRail en de provincie gewerkt aan de uitwerking van de tunnel. De af te sluiten anterieure overeenkomst met de provincie en FrieslandCampina is in voorbereiding (gecombineerde overeenkomst met de uitbreiding van FrieslandCampina).</p>
Verdubbeling Eemshavenweg., ontwerp omgevingsvisie provincie.	<p>In de Provinciale Omgevingsvisie is ten aanzien van de N46 opgenomen dat dit één van de wegen is waardoor de provincie goed en veilig bereikbaar is en onderdeel is van de goede verbindingen die er moeten zijn. De verdubbeling wordt hier niet genoemd. In het visiedocument 'Het Hogeland' wordt de verdubbeling wel benoemd.</p>
Opstellen plannen uitbreiding recreatieve fiets- en wandelpaden.	<p>Wij participeren binnen de provinciale fietsambitie en hebben een subsidieverzoek van het Routebureau Groningen gehonoreerd en nemen daarmee deel aan de verdere ontwikkeling van de routegebonden recreatie binnen de provincie Groningen. Het subsidieverzoek is gehonoreerd en de bekostiging is meegenomen in de voorjaarsnota én in het meerjarenperspectief fietsstrategie gemeente Bedum.</p> <p>Met het opstellen van deze strategie is inmiddels gestart en we verwachten u deze in het vierde kwartaal van dit jaar te kunnen aanbieden. (is geraamd in programma Cultuur en recreatie).</p>
Verkeersveiligheid	<p>De uitgangspunten en aanbevelingen van het Gemeentelijk Verkeersveiligheidsplan worden toegepast bij de aanstaande reconstructies.</p>

Investerings

Stand van zaken

Voor de uitvoering van dit programma zijn naast de structurele middelen die beschikbaar zijn in de begroting de volgende extra middelen beschikbaar gesteld:

Omschrijving	Stand van zaken
Vervanging Citroen Jumpy (nu 06-VXT-7)	Is in voorbereiding. Vervanging 2e helft 2017
Vervanging Busje (nu 8-VBL-91)	Is in voorbereiding. Vervanging 2e helft 2017
Openbare verlichting 2017	<p>Het vervangingsplan Bedum West bleek niet volledig te zijn. De Sportlaan, Langs de Lijn en de Industrieweg ontbraken nog. Hiervoor is nu een vervangingsplan Bedum west deel 2 uitgewerkt. Ook voor dit plan zijn offertes ingediend. Zowel het plan als de offertes moeten nog door ons worden beoordeeld.</p> <p>Wij streven er naar nog voor de zomervakantie de vervangingsplannen en de offertes te beoordelen en opdracht te geven voor de uitvoering. In de 2e helft van dit jaar kunnen de plannen dan worden uitgevoerd. De vervangingen die gepland staan voor 2017 en 2018 zullen in 2018 worden uitgevoerd zodat we aan het eind van dat jaar de achterstand hebben weggewerkt.</p>
Reconstructie Boterdiep Oz Bedum	Is in voorbereiding. Uitvoering is voorzien in 2017.
Beheerpakket wegen en groen	<p>Voor het beheer van wegen en groen zijn nu geen goede beheerpakketten aanwezig. In de GEO-samenwerking in BMW verband (met ondersteuning van de gemeente Groningen, en inmiddels ook met de gemeente Eemshaven) staat de aanschaf daarvan op de agenda. Na invoering van de BGT (zie programma 8) staat de koppeling BGT-BOR gepland (BOR = beheer openbare ruimte; hierdoor wordt de administratieve data gekoppeld aan de kaart). In het licht van de herindeling moet dit hetzelfde pakket zijn. De personele inzet wordt binnen de bestaande formatie gedaan, voor aanschaf van software is geen budget aanwezig; hiervoor is bij de voorjaarsnota 2016 een bedrag van € 30.000 beschikbaar gesteld.</p> <p>De toekomstige jaarlijkse kosten (licenties en onderhoud) zijn nog niet bekend.</p> <p>De keuze voor een beheerpakket en leverancier is gestart. De middelen zijn via de budgetoverheveling (post bij automatisering) voor dit jaar gereserveerd.</p>

Voorgestelde mutaties investeringskredieten

Omschrijving	Toelichting
Herinrichting Stationsgebied	Herinrichting omgeving station inclusief parkeren. Tot op heden was nog niet voorzien in de raming van het gemeentelijk aandeel in deze ontwikkeling. Vooralsnog wordt € 155.000 geraamd als investeringskrediet. Bij een afschrijvingstermijn van 20 jaar en een rekenrente van 2,5% betekent dit een kapitaallast van € 11.500.
Grondexploitatie bedrijvenpark	Zoals bij de actualisering van de grondexploitatie Bedrijvenpark Boterdiep is aangegeven zijn de laatste kavels nagenoeg allemaal verkocht. Potentiële gegadigden moeten we nu “nee” verkopen. Daarmee zijn er ook geen mogelijkheden meer voor verplaatsing of nieuwe vestiging van (Bedumer) bedrijven. In het structuurplan 2006 is aangegeven dat een deel van het bedrijventerrein onderzocht kan worden ten behoeve van revitalisering als daartoe aanleiding is of als zich daartoe

	kansen voordoen. Nu de uitbreidingsruimte vol is, kunnen de mogelijkheden van revitalisering nader beschouwd worden. Ook zullen de kansen voor inbreiding en aanvullende uitbreiding worden bekeken.
Regionale Detailhandelsagenda	Recent is het provinciaal koopstromenonderzoek verschenen. Dit vormt aanleiding voor een nadere oriëntatie op de detailhandel in Bedum, zeker ook in Hogelandverband. Dit thema zal, in samenspraak met de ondernemers, de provincie en de Hogelandgemeenten worden verkend om de kansen en de bedreigingen in beeld te krijgen, in de vorm van een mogelijk op te stellen regionale detailhandelsagenda.

Activiteitenramingen

Afwijkingen ramingen huidig jaar

Act.nr.	Toelichting	Lasten	Baten	S/I

Ontwikkelingen 2017-2021

Omschrijving	Toelichting	Jaar

Programma: 3

Economische zaken

Wat gaan we doen in 2017 aan de uitvoering van het Bestuursprogramma?

Opgenomen in de begroting 2017	Stand van zaken juni 2017
Faciliterende rol bij stimulering kansen midden- en kleinbedrijf.	Bij vragen vanuit het bedrijfsleden proberen we snel en adequaat antwoord te geven.
Structureel overleg met BvgB, bedrijfsbezoeken, promotiedagen	De overleggen met de BvgB en sinds kort ook met de winkeliersvereniging De Scheve Toren, en de bedrijfsbezoeken vinden structureel plaats. Wij zullen weer deelnemen aan de promotiedagen op het plein Bedum.
Mogelijke groei agrarische sector	Leidend hierin is de landelijke wetgeving en de Provinciale Omgevingsverordening. Onze rol is zeer beperkt en we voorzien in 2017 hiervoor geen activiteiten.
Vitaliteit buitengebied: o.a. tegengaan verrommeling en initiatief tot ontwikkeling woonzorgboerderij.	We blijven de kaders -bestemmingsplan Buitengebied en het Handhavingsbeleid- inzetten. Nieuwe ontwikkelingen t.a.v. een woonzorgboerderij zijn er nog niet.
Ontwikkeling en uitvoering centrumplannen	De planvorming voor het gezondheidscentrum en het centrale bouwblok aan De Vliet (commercieel met appartementen) is nog niet helemaal afgerond. Hierbij wordt samengewerkt met verschillende partijen. Het ontwerp voor de inrichting van het openbaar gebied is nagenoeg gereed. Met de werkzaamheden van vervanging en aanbrengen riolering en kabels en leidingen is gestart. Dit is besproken met de ondernemers en bewoners. Op 11 april hebben we een inloopbijeenkomst voor alle belangstellenden gehouden in de hal van het gemeentehuis; deze bijeenkomst was zeer goed bezocht.
Entree Bedum: herontwikkeling strook langs Boterdiep OZ.	Voor de groenstrook langs het bestaande bedrijventerrein aan de overkant van Boterdiep Oz is een plan in voorbereiding. Daarbij is ook aandacht voor het opknappen van het bestaande wandelpad en de twee aanwezige visplaatsen voor rolstoelers.
Breedband-internet binnen bereik voor alle bedrijven en burgers op het Hoogeland.	De provincie is gestart met de aanbesteding.
Uitbreidingsplannen Friesland Campina Domo.	De ingediende zienswijzen bij Nota Richtlijnen en Detail (NRD) t.b.v. de op te stellen planning zijn van antwoord voorzien; de indieners zijn hierover geïnformeerd in april. Dit maakt deel uit van het bestemmingsplanproces. Inmiddels is ook begonnen met de andere werkzaamheden om te kunnen starten met de planologische procedures; de verwachting is dat het ontwerpbestemmingsplan in de 2 ^e helft van dit jaar ter inzage gelegd kan worden. De af te sluiten anterieure overeenkomst met de provincie en FrieslandCampina is in voorbereiding (gecombineerde overeenkomst met de uitbreiding van FrieslandCampina).

Investerings

Stand van zaken

Voor de uitvoering van dit programma zijn naast de structurele middelen die beschikbaar zijn in de begroting geen extra middelen beschikbaar gesteld:

Omschrijving	Stand van zaken
Er zijn geen extra middelen beschikbaar gesteld.	

Voorgestelde mutaties investeringskredieten

Omschrijving	Toelichting

Activiteitenramingen

Afwijkingen ramingen huidig jaar

Act.nr.	Toelichting	Lasten	Baten	S/I
612100	De huurder van het pand Schoolstraat 3 heeft de huur eind 2016 opgezegd. Het pand is nu in beeld voor huisvesting in het herindelingstraject c.a. (flexplekken). Hiervoor wordt geen huur in rekening gebracht.		-/- 22.269	S

Ontwikkelingen 2017-2021

Omschrijving	Toelichting	Jaar

Programma: 4
Onderwijs

Wat gaan we doen in 2017 aan de uitvoering van het Bestuursprogramma?

Opgenomen in de begroting 2017	Stand van zaken juni 2017
Programmaplan huisvesting onderwijs	<p>De werkzaamheden van de versteviging van de Walfridusschool en de Horizon (nieuwbouw op dezelfde locatie) zijn gestart. De planvorming voor de aanpak van de Regenboog en de nieuwbouw van de Togtemaarschool en 't Groenland zijn gestart. Het plan voor versteviging van de Regenboog is nagenoeg afgerond, de aanvraag omgevingsvergunning is ingediend en constructief en financieel wordt het nu verder uitgewerkt.</p> <p>Bij 't Groenland wordt uitgegaan van integratie van de peuterspeelzaal, buitenschoolse opvang, dorpshuis(funcie) in combinatie met bouwkundige versteviging van de Mauritsshal.</p> <p>De ambitie die we bij het Programmaplan, dat door u is vastgesteld op 10 december 2015, hebben uitgesproken is uitvoering in drie jaar. De Samenwerkingsovereenkomst met de NAM en de schoolbesturen is eind 2016 ondertekend. Door het Rijk zijn gelden beschikbaar gesteld voor het zogenaamde toekomstpakket; van het gevraagd bedrag is ongeveer 75% toegewezen. Deze middelen verdelen we over de verschillende projecten. In de voorbereiding hebben veel onderdelen aandacht gevraagd om voor alle betrokkenen tot aanvaardbare keuzes te komen. Echter, omdat voor verschillende projecten nog veel beslismomenten zijn, lijkt het erop dat het tijdschema krap wordt. Financieel worden de plannen nu verder uitgewerkt; op dit moment is niet te zeggen of de beschikbare middelen voldoende zijn.</p>
Samenwerking tussen scholen en CJG.	<p>In 2017 wordt er een pilot gestart om het aantal "thuiszitters" (in zowel het basis- als voortgezet onderwijs) terug te dringen. Deze pilot vindt plaats in DAL/ BMWE-verband. De bedoeling is dat onderwijs, leerplicht en jeugdhulp hierbij intensief samenwerken. Daarnaast starten we (samen met leerplicht, onderwijs en jeugdgezondheidszorg) een pilot om ziekteverzuim op scholen beter aan te pakken. Ook deze pilot doen we samen met de DAL/ BMWE-gemeenten. Een ander speerpunt voor 2017 is de ondersteuning op school aan MBO-studenten. Aan gemeenten is gevraagd hiervoor een plan te ontwikkelen en deze ondersteuning (vanuit Wmo, jeugdhulp en participatie) te bekostigen. Voor MBO-studenten uit Bedum wordt aan de gemeente voor het schooljaar 2017-2018 een bijdrage gevraagd.</p>
Leerlingenvervoer: OV ambassadeur	<p>Het project OV-ambassadeurs wordt uitgerold over de BMWE gemeenten. Aan Werk op Maat wordt de opdracht gegeven voor de uitvoer.</p> <p>Het concept OV-ambassadeurs is oorspronkelijk bedacht voor senioren. De coördinator, OV- ambassadeurs van Werk op Maat en de ambtenaren Leerlingenvervoer zien echter goede mogelijkheden om de OV-ambassadeurs ook in te zetten voor andere doelgroepen. Meer specifiek wordt hierbij gedacht aan mensen met een beperking en</p>

	leerlingen in het Speciaal Onderwijs die hulp nodig hebben bij het leren reizen met Openbaar Vervoer.
Boekstart en Boekenpret.	Het boekenpretprogramma wordt uitgevoerd op alle scholen voor primair onderwijs en op alle kinderopvanginstellingen. In het jaar 2017 worden de projectmaterialen vernieuwd en daarmee de basis gelegd voor latere jaren. Gemeenten ondersteunen de ouderbetrokkenheid binnen gemeentelijk beleid rond VVE en onderwijs.

Investerings

Stand van zaken

Voor de uitvoering van dit programma zijn naast de structurele middelen die beschikbaar zijn in de begroting geen volgende extra middelen beschikbaar gesteld:

Omschrijving	Stand van zaken
Er zijn bij de begroting 2017 geen extra middelen beschikbaar gesteld.	

Voorgestelde mutaties investeringskredieten

Omschrijving	Toelichting

Activiteitenramingen

Afwijkingen ramingen huidig jaar

Act.nr.	Toelichting	Lasten	Baten	S/I

Ontwikkelingen 2017-2021

Omschrijving	Toelichting	Jaar

Programma: 5 Cultuur en recreatie

Wat gaan we doen in 2017 aan de uitvoering van het Bestuursprogramma?

Opgenomen in de begroting 2017	Stand van zaken juni 2017
Behoud culturele voorzieningen	Was de Muziekschool voorheen een school voor mensen die in de vrije tijd een instrument wilden leren bespelen, tegenwoordig is de doelgroep breder. De Muziekschool richt zich nu op de inwoners, organisaties en instellingen in de gemeente.
Efficiënte exploitatie sportaccommodaties.	De efficiënte exploitatie van de sportaccommodaties heeft in algemene zin onze aandacht en de binnensportaccommodaties in het bijzonder. Voor het sportseizoen 2016 - 2017 is het dalurentarief ingevoerd. Daarmee wordt beoogd het gebruik overdag te stimuleren. Dit heeft evenwel nog niet geleid tot een gewijzigd gebruik. Ook wordt jaarlijks, samen met de gebruikers, het rooster doorgenomen om tot afstemming te komen. Voor de verhuur is de gemeente vanaf dit voorjaar digitaal te benaderen.
Behoud niveau sportvoorzieningen.	Er wordt gehecht aan het kwalitatief en kwantitatief in stand houden van de sportvoorzieningen. Met SV Onderdendam wordt gesproken over een mogelijke vorm van verzelfstandiging van de accommodatie. In de discussie rondom de rubber infill in kunstgrasvoetbalvelden volgen wij de adviezen van het RIVM en de Vereniging Sport en Gemeenten. Er wordt overlegd met de VV Noordwolde om het westelijk wedstrijdveld te voorzien van Ledverlichting ten behoeve van de uitbreiding van de trainingscapaciteit. SV Bedum heeft een plan gepresenteerd voor een multifunctionele accommodatie. De vereniging onderzoekt op dit moment de haalbaarheid van de gepresenteerde plannen. Het weerstandsvermogen van Stichting zwembad "De Beemden" is vanwege bezuinigingen sterk teruggelopen. Wij stellen een eenmalige bijdrage voor ter versterking van het weerstandsvermogen van de Stichting.
Faciliteren recreatie en toerisme: ontwikkeling regiomarketing.	De gemeente Bedum faciliteert de lokale VVV. De VVV Bedum heeft in 2016 uitvoering gegeven aan het bedrijfsplan. Daarin werkt zij samen onder de vlag van Regiomarketing Groningen. De VVV Bedum wordt met een bedrag van € 5.599,= gesubsidieerd. In het bedrijfsplan 2017 VVV Bedum ligt de nadruk op het uitbreiden van potentiële toeristisch-recreatieve ondernemers.
Beheer openbaar groen	In 2017 zal uitvoering worden gegeven aan de omvormingsplannen aan de Ommelanderdrift en De Lijnbaan. Deze plannen zijn tot stand gekomen in samenwerking met de bewoners. Voor het omvormen van het groen van de Ommelanderdrift is € 30.000 benodigd. Daarvan kan € 15.000 worden gedekt uit de reguliere begroting. Dekking van de resterende € 15.000 is voorzien in deze voorjaarsnota. De dekking ten behoeve van De Lijnbaan volgt in een separaat raadsvoorstel na de vakantie. Voor de reconstructie van de Waldadrift wordt in overleg met een bewonersgroep een plan uitgewerkt voor het openbaar groen, inclusief de bosrand. In aansluiting op de reconstructie van de Waldadrift wordt

	<p>ook een plan uitgewerkt voor het verbeteren van de zichtbaarheid en beleving van de vijvers aan de Waldadriest en het Geert Reinderspark.</p> <p>In 2017 is vanuit de plannen in de dorpsvisie Zuidwolde het wandelgebied Noord- en Zuidwolde aantrekkelijker gemaakt. Samen met een werkgroep groen uit Zuidwolde en landschapsbeheer zijn deze plannen tot stand gekomen</p> <p>Vanwege de essentaksterfte zijn ook dit begrotingsjaar weer een groot aantal zieke essen gekapt.</p> <p>De VTA keuring van de gemeentelijke bomen is in uitvoering.</p> <p>Op diverse plekken zijn kleinschalig gemeentelijke groenvakken omgevormd. Dit betreft groen aan o.a. De Blink, Folkerdastraat, Langs de Lijn, Walfriduslaan, Walfridushof, Smidshorn, de Kastanje, Boterdiep Wz en achter het monument aan de Grotestraat in Bedum en aan de Beckeringsstraat in Onderdendam.</p> <p>Vanwege het verbod op het toepassen van chemische onkruidbestrijdingsmiddelen op (half)verhardingen is het afgelopen jaar ervaring opgedaan met alternatieve methodes. Op de grindpaden op de begraafplaatsen geeft dit nog niet het gewenste resultaat. Op dit moment wordt onderzoek gedaan naar het aanbrengen van een ander type verharding op deze paden die minder onkruidgevoelig is, beter begaanbaar dan grind en toch past bij de uitstraling van een begraafplaats. De kosten van deze maatregel worden op dit moment geraamd op € 75.000</p>
--	---

Investeringsen

Stand van zaken

Voor de uitvoering van dit programma zijn naast de structurele middelen die beschikbaar zijn in de begroting de volgende extra middelen beschikbaar gesteld:

Omschrijving	Stand van zaken
Voor dit programma zijn geen extra middelen beschikbaar gesteld.	

Voorgestelde mutaties investeringskredieten

Omschrijving	Toelichting

Activiteitenramingen

Afwijkingen ramingen huidig jaar

Act.nr.	Toelichting	Lasten	Baten	S/I
624000	Extra index subsidie muziekschool Hunsingo i.v.m. stijging loonkosten.	1.642		S
630000	Net als in 2016 zijn er ook dit jaar vanwege de essentaksterfte weer een groot aantal zieke essen gekapt. De kosten van het kappen van deze essen bedragen € 10.000	10.000		I
630000	Cofinanciering project 'burgerparticipatie groen Waldadriest'.	15.400		I
625800	Bijdrage St. Zwembad De Beemden in verband met weerstandsvermogen.	70.000		I

Act.nr.	Toelichting	Lasten	Baten	S/I
630000	Omvorming groen Ommelandersdrift (niet gedekt deel)	15.000		I
630000	Omvorming groen	10.000		I
627000	Subsidie aankoop instrumentarium en slagwerkensemble CMV Wilhelmina. Gedekt uit bestemmingsreserve 'instrumenten/uniformen'.	2.000		I
627200	Subsidie toneelvoorstelling 'Koning van het grasland'	1.875		I
627200	Subsidie 'Colourful Bedum'	4.500		I
627200	Incidentele subsidie Oranjevereniging Noord- en Zuidwolde voor de realisering van een verbindende en faciliterende positie in het verenigingsleven in Zuidwolde..	750		I
627200	In de begroting van 2017 was per ongeluk de subsidie voor het Houten huis structureel geraamd. Was een incidentele subsidie voor 2016.	-/- 1.000		S
627200	In onze gemeente worden steeds meer initiatieven ontplooid, veelal op cultureel gebied. Het gaat dan om evenementen, maar ook wordt er vanuit particulier initiatief/stichtingen het nodige ondernomen op het gebied van cultureel erfgoed/monumenten. Nu worden deze evenementen en activiteiten veelal incidenteel bijgeraamd. Wij stellen voor een structureel bedrag voor deze incidentele subsidies op te nemen van € 10.000 per jaar.	10.000		S
630300	Cofinanciering van het project 'Het Groene Ommetje' voor €5.000 en het in verband hiermee verplaatsen van de zwaluwtil, waarmee kosten gepaard gaan van € 5.850. Dit naar aanleiding van een aanvraag van stichting Plaatselijk Belang Zuidwolde.	10.850		I
630300	Subsidie Routebureau Groningen voor 2017 t/m 2021 voor cofinanciering provinciale fietsambities.	3.375		S
649000	Aanbrengen andere verharding op de begraafplaatsen	75.000		I

Ontwikkelingen 2017-2021

Omschrijving	Toelichting	Jaar
Dorpshuis De Kern	Het stichtingsbestuur van het dorpshuis De Kern in Zuidwolde is bezig met het ontwikkelen van een ingrijpend verbouwplan. Hiervoor vragen ze ook een financiële bijdrage aan de gemeente. Het plan heeft ook relatie met de nieuwbouw van 't Groenland. Over beide plannen zijn we in gesprek. De mogelijke bijdrage aan dorpshuis De Kern moet nog bepaald worden, na verdere uitwerking zullen we u hiervoor een separaat voorstel voorleggen.	2017 e.v.
Routegebonden recreatief aanbod in provincie Groningen	Landschapsbeheer Groningen/Routebureau Groningen heeft een subsidieaanvraag bij onze gemeente gedaan. De gemeente Bedum participeerde als één van de laatste gemeenten nog niet in de provinciale fietsambities. Nu hebben we besloten voor de jaren 2017 t/m 2021 te participeren. Dit komt neer op een subsidie voor genoemde jaren van respectievelijk € 3.375, € 3.464, € 5.570, € 3.087 en € 2.106. (zie voor toelichting ook programma 2)	2017-2021
Hertenkamp	We zijn in gesprek met Stichting Hertenkamp Bedum over de herinrichting van het hertenkamp Marijkelaan/Margrietlaan. Mogelijk doen betrokkenen een beroep op een éénmalige financiële bijdrage.	2017

Programma: 6
Sociale voorzieningen en maatschappelijke dienstverlening

Wat gaan we doen in 2017 aan de uitvoering van het Bestuursprogramma?

Opgenomen in de begroting 2017	Stand van zaken juni 2017
Decentralisaties op het gebied van werk, zorg en jeugd. Stand van zaken.	<p>In 2018 gaan wij onverminderd voort met de transformatie in het Sociaal Domein. Deze transformatie heeft tot doel om mensen actief deel te laten nemen aan de maatschappij, waarbij zelfredzaamheid en eigen verantwoordelijkheid voorop staat. Daarbij geldt ook dat mensen die het echt nodig hebben, moeten kunnen en blijven rekenen op passende ondersteuning die aansluit bij hun behoeften en mogelijkheden. Passende ondersteuning waarbij de leefwereld en de mens centraal staat.</p> <p>Sinds 2015 is in de BMW-gemeenten vooral ingestoken op continuering van de zorg en een goede dienstverlening aan de burger. Dat hebben wij in BMW-verband in eerste instantie per pijler (WMO, Jeugdzorg en Participatie) ingericht.</p> <p>Nu richten wij onze aandacht op de integrale aanpak. De BMW-gemeenten hebben het beleid geharmoniseerd en ook in de uitvoering is een integrale aanpak gaande. In 2016 is gestart met enkele pilots om te bezien waar we bij die integrale aanpak tegen aan lopen. Onze ambitie is om de frontoffice zodanig vorm te geven dat in de nieuwe gemeente in integrale teams in de dorpen en kernen gewerkt gaat worden. Deze ontwikkeling moet synchroon lopen met de visie op de nieuwe gemeente die in het kader van de herindeling wordt opgesteld. Dat zal nog een enorme inspanning betekenen. Een organisatorische inspanning, maar ook een inspanning voor onze medewerkers en (keten)partners.</p> <p>2018 zal vooral in het teken staan van de naderende herindeling. Bij de organisatorische vormgeving van het Sociaal Domein zal vooral ingestoken worden op integraliteit en de gewenste transformatie. Wij noemen (niet limitatief);</p> <ul style="list-style-type: none"> • Vormgeven inkoopprocessen obv de gewenste transformatie • Backoffice WMO/Jeugd en vervolgens backoffice WMO/Jeugd/Participatie • Integrale toegang met een dienstverleningsconcept passend bij de nieuwe gemeente <p>De financiële ontwikkeling in het Sociaal Domein baart ons zorg. Wij zien een tempoverschil in de mate waarin de gewenste transformatie (en de daarbij gepaard gaande vermindering van (zorg)kosten) voltrekt en de ontwikkeling van de rijksmiddelen. Separaat van deze kadernota/voorjaarsnota leggen wij u een voorstel voor de actualisatie van de begroting Sociaal Domein voor. De financiële ontwikkelingen volgen we nauwgezet.</p>
Werk, WSW, minimabeleid, schuldhulpverlening: realisatie doelstellingen uit begroting 2017.	Voor de voortgang van deze onderdelen verwijzen wij u naar de periodieke rapportages van de uitvoeringsorganisatie.

Kinderopvang: o.a. project 'Boekstart', VVE.	<p><i>Boekenpret</i> is een leesbevorderingsprogramma voor kinderen van 0-6 jaar. Het project streeft ernaar de leescultuur die kinderen omgeeft te bevorderen, waardoor uiteindelijk de taalontwikkeling en het leesgedrag van deze kinderen gestimuleerd wordt. De intentie van het project: Elk kind telt mee in Bedum waarbij de gemeente Bedum, Bibliotheek Bedum en alle scholen en voorschoolse instellingen samenwerken, wordt landelijk gepromoot als voorbeeld.</p> <p><i>Wet kinderopvang en kwaliteit peuterspeelzalen.</i> De overheid stelt kwaliteitseisen aan kindercentra. Het college registreert kindercentra en is verantwoordelijk voor het toezicht en de handhaving op de geleverde kwaliteit. De GGD inspecteert in opdracht van het college en beoordeelt of kindercentra aan de eisen voldoen. Indien nodig adviseert de GGD het college om maatregelen te nemen. Jaarlijks dient verantwoording afgelegd te worden, middels een jaarverslag. Op alle punten is 100% gescoord. Dit betekent dat de uitvoering van de taken op het gebied van de kinderopvang in 2016 uitstekend is verricht.</p>
Stichting opvang vluchtelingen Bedum	<p>Het bestuur van Stichting opvang vluchtelingen Bedum heeft in het voorjaar 2017 aangegeven dat zij de stichting willen opheffen. De opvang van statushouders wordt steeds professioneler en daar wil en kan het bestuur niet aan beantwoorden.</p> <p>In de BMW gemeenten wordt nu nog door verschillende organisaties en op verschillende manier de maatschappelijke begeleiding van statushouders uitgevoerd. Wij willen de maatschappelijke begeleiding gezamenlijk inkopen voor de vier gemeenten.</p>

Investerings

Stand van zaken

Voor de uitvoering van dit programma zijn naast de structurele middelen die beschikbaar zijn in de begroting geen extra middelen beschikbaar gesteld:

Omschrijving	Stand van zaken
Voor dit programma zijn geen extra middelen beschikbaar gesteld.	

Voorgestelde mutaties investeringskredieten

Omschrijving	Toelichting

Activiteitenramingen

Afwijkingen ramingen huidig jaar

Act.nr.	Toelichting	Lasten	Baten	S/I
Divers	In de meicirculaire is het Sociaal Deelfonds aangepast. Aangezien wij het Sociaal Domein Budgetneutraal ramen, wordt deze mutatie ook in dit programma verwerkt.	-83.593		S
634000	In de decembercirculaire zijn extra middelen ontvangen inzake de bestrijding van armoede onder kinderen. De uitgaven worden hier geraamd. voor 2017 ca. € 37.000 en voor 2018 e.v. ongeveer € 46.000	37.000		S
640400	Bijraming kosten GGD Groningen o.b.v. offerte coördinatie OGGz.	3.234		S
640500	Subsidie st. Vrienden van hersenletsel.nl t.b.v. organisatie familiedag	250		I
640100	Ondersteuning loketten bij het uitvoeren van herindicaties huishoudelijke ondersteuning	20.320		I

Ontwikkelingen 2017-2021

Omschrijving	Toelichting	Jaar
Inkoop jeugdhulp vanaf 2018	<p>Vanaf 2018 kunnen individuele gemeenten een klein deel van het budget voor jeugdhulp "vrij besteden". Dit geld is bedoeld om het zorgaanbod in de regio te versterken. Denk hierbij aan praktijkondersteuners jeugd in de huisartsenpraktijken, meer vrijgevestigde, lokale psychologen voor jeugd, of meer begeleiding/ jeugdhulp op scholen.</p> <p>Er is besloten dat de RIGG de overige jeugdhulp voor de Groninger gemeenten (tot en met 2020) blijft inkopen.</p>	2018-2020

Programma: 7
Volksgezondheid en milieu

Wat gaan we doen in 2017 aan de uitvoering van het Bestuursprogramma?

Opgenomen in de begroting 2017	Stand van zaken juni 2017
Samenwerking waterketen.	<p>De clustersamenwerking van de BMWE gemeenten en het waterschap zal in 2017 de volgende onderwerpen oppakken:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Onderzoek verbeteren hydraulisch functioneren van de zuiveringskringen. Fase 2 (meten en monitoren) • Baggerplan Bedum en De Marne uitwerken in een meerjarig uitvoeringsplan. Het 'concept' Baggerplan geeft inzicht in de te plannen uitgaven vanaf 2018. Er zijn mogelijkheden een deel van de uitgaven voor het baggeren onder de rioolheffing te laten vallen. I.v.m. de herindeling wordt de toerekening van kosten aan de rioolheffing meegenomen in het herindelingsstraject. • Evaluatie grondwaterbeheer aan de hand van monitoring grondwatermeetnet. <p>Het cluster BMWE gaat in regionaalverband aan de slag met het projectbureau Gegevensbeheer op de locatie gemeentehuis Bedum (cluster BMWE en GO). Tevens wordt op regionale schaal geparticipeerd in de dienst Meten en Monitoren.</p>
Riolering: uitvoering afvalwaterbeleidsplan.	<p>Vanuit het Afvalwaterbeleidsplan BMWE/NZV zal uitvoering worden gegeven aan:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Uitwerking geven aan de nieuwe maatregelen van het basisrioleringsplan (BRP) kern Bedum. • Voorbereiden wijzigingen riolering Waldadriest. • Rioolreconstructie De Vliet in 2 fase (fase 1 centrumgebied en fase 2 Geert Reinderspark). • Opstellen operationeel plan riolreparaties.
Duurzaamheid: actualisatie gemeentelijk klimaat- en energiebeleid.	Lopende zaken worden nog afgehandeld, nieuw beleid wordt opgepakt in Het Hogeland-verband.
Afval: actualisatie gemeentelijk afvalbeleid.	In het kader van de herindeling zal een harmonisatie moeten plaatsvinden en zal voor de nieuwe gemeente één beleid worden opgesteld.
Omgevingsdienst Groningen (ODG)	<p>De Omgevingsdienst Groningen voert voor de gemeente Bedum de basistaken milieu uit; dat betekent dat zij ontwerpvergunningen milieu opstellen (planning 2 stuks in 2017) evenals enkele controles uitvoeren bij bedrijven in de gemeente Bedum en toezicht houden op grond van het Besluit bodemkwaliteit. In 2017 worden enkele meerwerkopdrachten uitgevoerd door de ODG: 24 uren geluidmeting en onderzoek naar klachten laag frequent geluid. Voor 2018 zullen ook de basistaken worden uitgevoerd. Het bedrag om deze taken uit te voeren zal dan iets hoger zijn dan in 2016 (2017: € 31.279, 2018: € 32.967,-). Overigens past dit binnen de kaders van de begroting.</p>
Volksgezondheid: stand van zaken speerpunten alcohol, roken en overgewicht.	Met de bestuurlijke besluitvorming over het koersdocument "Publieke Gezondheid in de regio Groningen, ontwikkelperspectief 2017-2020" is ook het

	<p>startsein gegeven voor de doorontwikkeling van de organisatie GGD. Geschetst wordt in welke richting de GGD zich wil ontwikkelen. Dit vindt plaats via de vier sporen innovatie, externe oriëntatie, bedrijfsvoering en eigenaarschap/ leiderschap. Onder elk spoor hangen diverse nog verder uit te werken thema's en projecten. Een belangrijke uitgangspunt binnen deze doorontwikkeling is o.a. dat de dienstverlening aan klanten/opdrachtgevers richtinggevend is. Dat geldt evenzeer voor het feit dat het primaire proces leidend is. Er wordt ingezet op kort-cyclische verbeteringen, die snel waarde toevoegen aan de kwaliteit van de dienstverlening. Waar mogelijk worden de gemeenten aan de voorkant betrokken.. Ook zal er in 2017 in BMWV-verband een nieuwe nota Lokaal Volksgezondheidsbeleid ter vaststelling aan de colleges worden voorgelegd.</p>

Investerings

Stand van zaken

Voor de uitvoering van dit programma zijn naast de structurele middelen die beschikbaar zijn in de begroting de volgende extra middelen beschikbaar gesteld:

Omschrijving	Stand van zaken
Boterdiep Bedum BRP € 470.000	De rioleringswerkzaamheden zijn als gevolg van integrale afstemming met andere projecten, in dit geval de ontwikkeling van Kop van Noord, doorgeschoven op de planning naar 2019.
Centrumplan Bedum € 340.000	In uitvoering vanaf juni 2017.
BRP maatregelen € 245.630	Betreft diverse werkzaamheden riolering die in uitvoering zijn of worden gepland in de periode 2017/2018.

Voorgestelde mutaties investeringskredieten

Omschrijving	Toelichting
Maaier begraafplaats.	De maaier is vervangen wegens waterschade. Hiervoor is een investeringskrediet benodigd van € 6.150. Bij een afschrijvingstermijn van 10 jaar en een rentepercentage van 2,5% geeft dit een kapitaallast van ca. € 750.

Activiteitenramingen

Afwijkingen ramingen huidig jaar

Act.nr.	Toelichting	Lasten	Baten	S/I
647050	Bij het gebouw Openbare Werken Buitendienst is een nader bodemonderzoek noodzakelijk naar een geconstateerde vervuiling.	5.000		I
647050	Administratieve wijziging van 647500	10.229		S
647500	Administratieve wijziging naar 647050	-10.229		S
646100	Verhoogde kruising Oosterseweg/Kosterijland aanpassen vanwege wateroverlast. Dekking uit voorziening riolering.	17.500	17.500	I

Ontwikkelingen 2017-2021

Omschrijving	Toelichting	Jaar
Energieloket	Sinds 2015 nemen we –net als andere gemeenten- deel in het Energieloket Groningen. Gebleken is dat het Energieloket voorziet in een behoefte van inwoners. Om het Energieloket de komende jaren te kunnen voortzetten is continuering van de gemeentelijke bijdrage benodigd (per jaar € 5.226)	2018-2020

Programma: 8

Ruimtelijke ordening en volkshuisvesting

Wat gaan we doen in 2017 aan de uitvoering van het Bestuursprogramma?

Opgenomen in de begroting 2017	Stand van zaken juni 2017
Woningbouw	In Ter Laan 4 trekt de verkoop van woningen en kavels aan. Voor het terrein 'Kop van Noord' zijn alle kavels inmiddels verkocht. Met Wierden en Borgen zijn we in overleg over het terrein Vogelzang. Fase 2 van Bederawalda zal binnenkort starten; er is veel tijd gemoeid met het overleg met de NAM over het aardbevingsbestendig bouwen.
Centrumplan Bedum	zie Programma Economische Zaken
Bestemmingsplannen	De start van de procedures voor de bestemmingsplannen voor uitbreiding FrieslandCampina en de oostelijke ontsluitingsweg is afhankelijk van externen en externe factoren en zal voor beide waarschijnlijk in 2017 zijn. Vanwege wijziging van de wet t.a.v. de actualiseringsplicht van bestemmingsplannen zijn wij niet gestart met de herziening van de plannen Buitengebied, kern Bedum en Ter Laan 4.
Transitiefonds particuliere woningvoorraad	Hiervoor is eind 2016 een budget van € 50.000 beschikbaar gesteld. Er zijn nog geen aanvragen ingediend.
Woonvisie	De Woonvisie is vastgesteld in de raad van mei.
BGT en BAG	De BGT is inmiddels succesvol aangesloten op de landelijke voorziening. De implementatie van BGT-BOR (BOR = Beheer Openbare Ruimte) maakt deel uit van de opzet; hiermee wordt het beheer van wegen, groen, riolering etc. zowel administratief als geografisch gekoppeld (koppeling van beheerpakket met de kaart). Voor aanschaf van software is een budget van € 30.000 gereserveerd (zie programma 2).

Investerings

Stand van zaken

Voor de uitvoering van dit programma zijn naast de structurele middelen die beschikbaar zijn in de begroting de volgende extra middelen beschikbaar gesteld:

Omschrijving	Stand van zaken
Transitiefonds	Hiervoor is eind 2016 een bedrag van € 50.000 beschikbaar gesteld. Er zijn nog geen aanvragen ontvangen.
De Plank	Voor de afronding is in de raad van maart een krediet van € 150.000 beschikbaar gesteld. Deze is gedekt uit de bestemmingsreserve Herstructurering. De overdracht van het openbaar gebied heeft nog niet plaatsgevonden.

Voorgestelde mutaties investeringskredieten

Omschrijving	Toelichting
Centrumplannen, Bederawalda: Woonrijp maken, incl. lang parkeren.	Conform uw raadsbesluit van 20 april 2017 wordt een investeringskrediet voor Bederawalda opgevoerd. Het gaat hier om het woonrijp maken inclusief langparkeren. Het investeringskrediet bedraagt € 739.175. Bij een afschrijvingstermijn van 20 jaar en een rentepercentage van 2,5%, betekent dit een kapitaallast van ca. € 55.500.

	Deze wordt gedekt uit de stelpost herstructurering.
Centrumplannen, De Vlijt + plein: herinrichting en aanleg riolering fase 1	Conform uw raadsbesluit van 20 april 2017 wordt een investeringskrediet voor de herinrichting van de Vlijt en het Versplein opgevoerd. Het gaat hier om de herinrichting en de aanleg van de riolering. Het investeringskrediet bedraagt € 1.600.000. Deze wordt deels gedekt uit een leefbaarheidsbijdrage van € 600.000 van de NAM. € 81.000 wordt gedekt uit de voorziening Riolering. Per saldo bedraagt de netto investering € 919.000. Bij een afschrijvingstermijn van 20 jaar en een rentepercentage van 2,5%, betekent dit een kapitaallast van ca. € 69.000. Deze wordt gedekt uit de stelpost herstructurering.

Activiteitenramingen

Afwijkingen ramingen huidig jaar

Act.nr.	Toelichting	Lasten	Baten	S/I
650000	Karakteristieke panden (toelichting zie bij ontwikkelingen)	31.650	25.000	I
	Pilot “programmatische aanpak agrarische inrichtingen”	1.515		I
650000	Invoering Omgevingswet	25.000		I
650000	Bijdrage regio Groningen-Assen mag onder de nieuwe BBV voorschriften niet meer gedekt worden uit de grondexploitatie. Daarom inkomst vanuit grondexploitatie aframen.		-/- 23.000	S
650000	Verdere planontwikkeling centrumplan. Dekking bestemmingsreserve ‘Herstructurering’. Tevens zijn de benodigde investeringskredieten zijn in dit programma opgevoerd. (raadsbesluit 20 april 2017)	65.000		I

Ontwikkelingen 2017-2021

Omschrijving	Toelichting	Jaar
Blijverslening	In aansluiting op het transitiefonds en het beleid bij de omliggende gemeenten, onderzoeken we de mogelijkheid en wenselijkheid van de invoering van de ‘blijverslening’. De doelstelling van deze lening is ouderen in staat te stellen om aanpassingen aan de woning mogelijk te maken.	2017
Omgevingswet	De Eerste Kamer heeft op 22 maart 2016 de Omgevingswet aangenomen. Het kabinet werkt nu aan de invoeringswet en wil deze in 2018 aan de Tweede Kamer aanbieden. Zij wil de wet in 2019 in werking laten treden. In deze wet worden bijna alle wetten op het gebied van fysieke leefomgeving bijeen gevoegd: integratie van ruimtelijke ordening met andere beleidsterreinen. Volgens de berichten heeft dit voor de gemeentelijke organisaties een forse impact, vergelijkbaar met de decentralisaties op het sociale domein. De met de invoering samenhangende kosten zijn nog niet te ramen; dit is ook deels afhankelijk van de vervolgacties zoals het eventueel opstellen van een omgevingsvisie. Op voorhand wordt voor dit jaar een bedrag van € 25.000 benodigd geacht.	2017
Karakteristieke panden	Met het proces om een lijst met karakteristieke panden op te stellen is gestart. Hiervoor ontvangen we een bijdrage van € 25.000 van de NCG. Van de totale kosten blijft daarmee een bedrag van € 6.650 voor rekening van de gemeente. Het opstellen van de lijst met karakteristieke panden kan aanleiding vormen om het gemeentelijk beleid ten aanzien van de monumenten te bezien.	2017

Dorpsvisie Zuidwolde	In 2016 hebben we de Dorpsvisie Zuidwolde ontvangen. Deze hebben we in juni aan u voorgelegd. In de dorpsvisie zijn verschillende thema's besproken die actueel zijn in het dorp, deze thema's zijn: wonen, burenhulp, voorzieningen, verkeer, omgeving en aanzien van het dorp, duurzame energie en saamhorigheid / dorpsactiviteiten. Bij deze thema's is deels overleg met de gemeente benodigd c.q. wordt er van de gemeente actie verwacht. Het gaat hierbij om de volgende zaken: kwaliteit van de speeltuinen (plannen worden uitgewerkt), haalbaarheid MFC (het plan voor 't Groenland gaat uit van onderwijs, peuterspeelzaal, BSO en een dorpshuisfunctie wordt uitgewerkt), realiseren nieuwbouw scholen (zie hiervoor), realisering groenplan (in uitvoering) en benoemen karakteristieke panden (project is opgestart).	2017-2021
Dorpsvisie / Proeftuin Onderdendam	In 2016 hebben we de Dorpsvisie Onderdendam (Hoo! / Zoo! en inmiddels GOO!) ontvangen. Deze hebben we in juni aan u voorgelegd. De dorpsvisie heeft een sterke relatie met de Proeftuin zoals deze is opgenomen in het MJP van de NCG. In deze dorpsvisie zijn verschillende thema's benoemd: dorpsondersteuner, buitengebied en natuur, beweging in het groene dorp, herbestemming lege panden, lege plekken, energietransitie, erfgoed en schade en veiligheid. De dorpsvisie is geschreven als actieplan. Naast dat beschreven is wat moet gebeuren, is ook beschreven wat de inwoners hier zelf voor rol inspielen. Net als in Zuidwolde is de rol van de gemeente vooral faciliterend. Bij de actie "lege plekken" is de gemeente de gebiedsontwikkelaar voor het herinvullen van de plek van de afgebroken woningen aan Stadsweg. Voor dit project "streekgebonden architectuur" hebben we een bijdrage aangevraagd uit de Leefbaarheidsmiddelen van de NAM/NCG (spoor 1) en is een bijdrage van de provincie ad € 10.000 toegezegd. Andere acties/projecten zullen we -indien benodigd- afzonderlijk aan u voorleggen inclusief de eventuele financiële gevolgen.	2017-2021
Pilot uitvoering "programmatie aanpak agrarische inrichtingen"	Door o.a. de NCG en de NAM is een projectplan geschreven om in 2017 bij circa 30 agrarische schuren en stallen het gewenste ruimtelijke kwaliteitsbeeld in kaart te brengen in samenwerking met gemeenten en provincie. Het projectplan richt zich alleen op schuren en stallen in het aardbevingsgebied. Uiteindelijk moet het projectplan leiden tot een standaard protocol voor aanpak van alle Groninger schuren evenals een uitgewerkt en geborgd kwaliteitssysteem van werkprocessen voor zowel NCG/CVW als de gemeenten waarbij de ruimtelijke kwaliteit geborgd wordt middels inbreng van landschappelijke deskundigen. Financiering vindt plaats door de gemeenten, provincie en NAM. In onze gemeente zijn twee casussen waarbij ons aandeel in de pilot € 1.515 wordt.	2017

Programma: 9

Financiering en algemene dekkingsmiddelen

Wat gaan we doen in 2017 aan de uitvoering van het Bestuursprogramma?

Opgenomen in de begroting 2017	Stand van zaken juni 2017
(Meerjaren)begroting: - onzekerheden rijksuitkeringen en effecten van de voorgenomen decentralisaties; - beoogde doelstellingen uitvoeren en budgetten bewaken;	Het begrotingsjaar 2017 en de bijbehorende meerjarenramingen geven alle een positief saldo. Dit is gerealiseerd met de doorgevoerde maatregelen in de afgelopen jaren. Nog steeds blijven de onzekerheden groot. Wij noemen hier nogmaals de Algemene Uitkering, de doeluitkeringen, de implementatie van de decentralisaties, de gevolgen van de aardbevingen in onze regio en de aankomende herindeling. Tegelijkertijd zijn we gestart met enkele grote en ook financieel omvangrijke projecten. Het is derhalve belangrijk waakzaam te blijven op onze financiële positie.
Bezuinigingsmaatregelen: stand van zaken	De bezuinigingsmaatregelen zijn vrijwel allemaal gerealiseerd. De uitvoering van een aantal maatregelen loopt de komende jaren door. Inmiddels is onze meerjarenbegroting structureel op orde.
Lokale lasten: uitvoering conform vastgestelde verordeningen.	Dit wordt als zodanig uitgevoerd.
Budgettaire neutraliteit decentralisaties	Dit is nog steeds het uitgangspunt. Middels separate rapportages wordt u hierover geïnformeerd.
Invoering Vennootschapsbelasting	In 2016 is de Wet modernisering Vpb-plicht overheidsondernemingen aangenomen. Dat betekent dat overheidsondernemingen, bijvoorbeeld van gemeenten, provincies en waterschappen, per 1 januari 2016 belastingplichtig zijn voor de vennootschapsbelasting. Waarschijnlijk zal de invoering bij gemeenten tot hogere uitvoeringslasten gaan leiden. Per activiteit is beoordeeld of deze Vpb plichtig is. Voor ons zal de Vpb plicht zich beperken tot de grondexploitaties. Op het moment van schrijven moet de Vpb-plicht over 2016 nog worden bepaald. Voor de definitieve Vpb aangifte over 2016 is uitstel verkregen tot 1 mei 2018. De omvang van de Vpb plicht zal echter beperkt zijn en wordt momenteel ingeschat tussen de € 5.000 en € 10.000 voor de komende jaren.

Investerings

Stand van zaken

Voor de uitvoering van dit programma zijn naast de structurele middelen die beschikbaar zijn in de begroting geen extra middelen beschikbaar gesteld:

Omschrijving	Stand van zaken
Er zijn geen extra middelen beschikbaar gesteld.	

Voorgestelde mutaties investeringskredieten

Omschrijving	Toelichting

Activiteitenramingen

Afwijkingen ramingen huidig jaar

Act.nr.	Toelichting	Lasten	Baten	S/I
659000	<i>Algemene Uitkering:</i> Bijstelling Algemene Uitkering op basis van de meicirculaire. Voor het deel dat niet het Sociaal Deelfonds betreft. Het meerjarig verloop is in de meerjarenraming verwerkt en wordt elders in deze nota toegelicht.		389.453	S
659000	<i>Algemene Uitkering:</i> Onderdeel van de Algemene Uitkering is de vergoeding in het kader van het scholenprogramma. Aangezien dit effect reeds in de begroting was verwerkt, wordt het effect op dit vlak uit de meicirculaire geneutraliseerd.		-129.453	S
659100	<i>Algemene Uitkering –Sociaal Deelfonds-:</i> Bijstelling van dit deel van de Algemene Uitkering op basis van de meicirculaire. Dit deel wordt overigens budgetneutraal geraamd en vindt u dus ook terug als correctie op de ramingen in het programma ‘Sociale Voorzieningen en Maatschappelijke Dienstverlening’.		-83.593	S
660100	<i>Stelposten:</i> In 2016 is er een investeringskrediet voor investeringen in het Centrum beschikbaar gesteld. De kapitaallasten zijn geraamd en moeten vanaf 2017 worden gedekt uit de stelpost ‘Herstructurering’. Deze stelpost wordt daarom nu verlaagd met € 34.000.	-34.000		S
660100	<i>Stelposten:</i> Aangezien de inflatiecijfers voor 2017 in de meicirculaire met 0,5% zijn verhoogd, verhogen we ook de stelpost voor inflatie in de ramingen.	40.000		S
660100	<i>Stelposten:</i> Gezien het Accres in de meicirculaire en de lopende cao onderhandelingen is de stelpost voor lonen en salarissen verhoogd met € 50.000.	50.000		S
660200	<i>Woningen:</i> De kosten voor de herwaardering vallen iets hoger uit dan geraamd. Beoordeling op basis van realisatiecijfers van de afgelopen jaren en door fase 2 en 3 van de 3D inhoudscontrole. Over fase 1 bent u in 2016 geïnformeerd. Ook de andere BMW gemeenten geven uitvoering aan deze 3D inhoudscontrole, die moet leiden tot een verdere kwaliteitsverbetering van de waardering van de WOZ objecten. (gesplitst vanwege BBV voorschriften met 660250)	15.000		I
660200	<i>Woningen:</i> De kosten voor bezwaar en beroep vallen door de opstelling van professionele bezwaarmakers in combinatie met de bevingproblematiek hoger uit dan in de begroting opgenomen. Tot op heden hebben we dit effect steeds incidenteel geraamd.	8.500		I
660250	<i>Niet woningen:</i> De kosten voor de herwaardering vallen iets hoger uit dan geraamd. Beoordeling op basis van realisatiecijfers van de afgelopen jaren en door fase 2 en 3 van de 3D inhoudscontrole. Over fase 1 bent u in 2016 geïnformeerd. Ook de andere BMW gemeenten geven uitvoering aan deze 3D inhoudscontrole, die moet leiden tot een verdere kwaliteitsverbetering van de waardering van de WOZ objecten. (gesplitst vanwege BBV voorschriften met 660250)	11.000		I
660250	<i>Niet woningen:</i> De kosten voor bezwaar en beroep vallen door de opstelling van professionele bezwaarmakers in combinatie met de bevingproblematiek hoger uit dan in de begroting opgenomen. Tot op heden hebben we dit effect steeds incidenteel geraamd.	6.000		I
662000	Onttrekking Bestemmingsreserve ‘Instrumenten/uniformen’		2.000	I
662000	Onttrekking plankosten Centrumplan aan bestemmingsreserve ‘Herstructurering’.		65.000	I
Divers	Onderuitputting kapitaallasten: Doordat niet alle investeringen in het lopend jaar worden afgerond, ontstaat elk jaar daarop een incidenteel voordeel in de kapitaallasten van het niet gerealiseerde deel van de geplande investeringen. Dit voordeel is derhalve het gevolg van de niet afgeronde investeringen in 2016.	-240.000		I

Ontwikkelingen 2017-2021

Omschrijving	Toelichting	Jaar
Cofinanciering leefbaarheidsprojecten	In het kader van onder andere het gaswinningsdossier zijn er leefbaarheids gelden beschikbaar waar in het betrokken gebied aanvragen voor kunnen worden ingediend. Cofinanciering door de eigen gemeente is daarbij noodzakelijk. In de huidige meerjarenramingen is daarvoor € 50.000 per jaar opgenomen. Om goed gebruik te kunnen maken van de genoemde middelen stellen wij voor in de begroting 2018 voor de jaren 2018-2021 een extra bedrag van € 200.000 op te nemen om de leefbaarheids gelden zo goed mogelijk te kunnen benutten. Dit in het verlengde van de opgave van de taakstelling en doelstelling van de nieuwe gemeente 'Het Hogeland'.	2018-2021
Uurtarieven	Met ingang van 2017 zijn de BBV-voorschriften (Besluit Begroting en Verantwoording) voor gemeenten gewijzigd. Dit heeft als gevolg gehad dat interne kosten niet meer met een uurtarief naar de activiteiten mogen worden doorbelast. Daardoor hebben we geen uurtarieven meer die als basis kunnen dienen voor externe verrekeningen (bijv. schades). Wij stellen daarom voor een uurtarief voor externe verrekeningen vast te stellen van € 90,- voor medewerkers van de binnendienst en € 60,- voor medewerkers van de buitendienst. Deze tarieven zullen we jaarlijks beoordelen.	217 e.v.

HOOFDSTUK 2

Algemene dekkingsmiddelen

Om de begroting voor de diverse programma's sluitend te krijgen beschikt de gemeente over een aantal algemene dekkingsmiddelen.

In de begroting 2017 zijn de volgende algemene dekkingsmiddelen opgenomen:

<i>Omschrijving</i>	<i>2016</i>
Lokale heffingen	1.957.226
Algemene uitkering	14.453.578
Dividend en rente	114.415
Totaal	16.791.972

In de begroting 2017 is een bedrag van € 227.977 opgenomen aan verhoging opbrengst lokale heffingen. Deze is in bovenstaande raming verwerkt. In de vergadering van de raad op 8 en 10 november 2016 zijn de tarieven voor lokale heffingen vastgesteld. Daarbij is ook rekening gehouden met de raming op de stelpost.

Hieronder wordt de stand van zaken van de algemene dekkingsmiddelen beschreven.

Lokale heffingen

De lokale heffingen bestaan uit:

- Onroerendezaakbelasting: niet-woningen	€ 620.724
- Onroerendezaakbelasting: woningen	€ 1.156.290
- Belasting op roerende woon- en bedrijfsruimten	€ 1.364
	€ 1.778.378

Verhoging 2017 € 123.318

Bijgestelde raming 2017 € 1.901.236

- Hondenbelasting € 60.014

Verhoging 2017 € 4.474

Bijgestelde raming 2017 € 55.540

De realisatie laat eind mei geen noemenswaardige verschillen zien ten opzichte van de begroting. Rekening houdend met de belastingkohieren die nog opgelegd moeten worden, verwachten we geen significante afwijkingen ten opzichte van de begroting.

Algemene uitkering

Begin juni is de Meicirculaire 2017 verschenen. De financiële gevolgen hebben we integraal verwerkt in deze voorjaarsnota 2017. De Meicirculaire 2017 is beleidsarm vanwege het feit dat er op dit moment nog geen regeerakkoord ligt. In de circulaire zijn enkel loon- en prijsstijgingen verwerkt. De Decembecirculaire 2016 is tot op heden nog niet verwerkt in de begroting, vandaar dat hieronder het vergelijk wordt opgenomen met de Septembecirculaire 2016 (deze is verwerkt in de primitieve begroting 2017).

Inclusief de integratie uitkering sociaal domein laat de algemene uitkering de volgende ontwikkeling zien:

	Totaal					
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Meicirculaire 2017	14.759.517	15.325.599	15.819.237	15.791.084	16.015.007	16.140.169
Verloop per jaar		566.082	493.638	-28.153	223.923	125.162
Septembecirculaire 2016	14.453.657	14.757.337	14.915.654	15.078.601	15.271.075	
Verloop per jaar		303.679	158.317	162.948	192.474	
Verschil	305.860	568.262	903.584	712.482	743.932	

De algemene uitkering laat het volgende verloop zien:

	Algemene uitkering (Functie 921)					
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Meicirculaire 2017	9.253.847	9.741.196	10.275.072	10.272.100	10.481.699	10.620.511
Verloop per jaar		487.349	533.876	-2.972	209.599	138.812
Septemercirculaire 2016	8.864.394	9.213.519	9.421.553	9.640.522	9.819.644	
Verloop per jaar		349.124	208.034	218.970	179.122	
Vershil	389.453	527.677	853.520	631.577	662.055	

Voor een bedrag van € 280.000 (2018) oplopend naar een bedrag van € 412.000 wordt dit grotendeels veroorzaakt door accresontwikkeling en daarnaast nog wat kleinere meer technische aanpassingen en het actualiseren van de gewichten van de maatstaven.

Specifieke wijzigingen; zoals armoedebestrijding onder kinderen en betaling derden hebben we ook als last opgenomen. Daarnaast ontvangen we middelen in het kader van het scholenprogramma Groningen. Aangezien we deze reeds gesaldeerd verwerkt hebben in de begroting 2017 is hiervoor een correctieregel opgenomen in de meerjarenraming.

De uitkering voor het sociaal domein laat het volgende verloop zien:

	Sociaal domein (Functie 923)					
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Meicirculaire 2017	5.505.670	5.584.403	5.544.165	5.518.984	5.533.308	5.519.658
Verloop per jaar		78.733	-40.238	-25.181	14.324	-13.650
Septemercirculaire 2016	5.589.263	5.543.818	5.494.101	5.438.079	5.451.431	
Verloop per jaar		-45.445	-49.717	-56.022	13.352	
Vershil	-83.593	40.585	50.064	80.905	81.877	

Aangezien hiervoor nog steeds het kader budgettair neutraliteit geldt, is bovenstaande ontwikkeling ook verwerkt aan de lastenkant bij het sociaal domein. Hierdoor is er dus geen effect op het saldo.

Dividend en rente

Geraamd is een opbrengst van € 114.415

Deze raming komt als volgt tot stand:

Omschrijving	Aantal/omvang	2017	
Aandelen NV BNG	5.265 à € 1,15	3.000	D
Aandelen NV Waterbedrijf Groningen	5 aandelen à € 453,78	0	D
Enexis (diverse deelnemingen)	106.587 aandelen à € 1,-	80.000	D
Enexis	Rente bruglening	20.000	R
Bespaarde rente		0	R
NV Elektriciteitsbedrijf	9% achtergestelde lening € 126.832	11.415	R
Totaal		114.415	

D = Dividend, R = Rente

Ten aanzien van de bespaarde rente is een wijziging doorgevoerd in de begroting 2017. Ingaande 2017 wordt geen bespaarde rente meer berekend. Het berekenen van een rentevergoeding over het eigen vermogen (reserves) creëert een fictieve rentelast en leidt naar het oordeel van de commissie BBV (Besluit Begroting en Verantwoording) tot het (onnodig) opblazen van de programmalasten en gaat daarmee ten koste van de eenvoud en transparantie. Derhalve adviseert de commissie BBV vanwege het verlangde inzicht, de eenvoud en transparantie deze systematiek niet meer toe te passen.

Reserves en voorzieningen 2017

Het beleid ten aanzien van de reserves en voorzieningen is op 19 juni 2014 vastgelegd in de “Nota reserves en voorzieningen”.

Vrij aanwendbare algemene reserve

De omvang van de vrij aanwendbare algemene reserve per 31-12-2016 is in de jaarrekening 2016 als volgt bepaald:

- saldo 31-12-2016	€ 4.886.651
Af:	
- claims op balansdatum	€ 1.703.058
- claims na balansdatum	€ -
Saldo na claims volgens jaarrekening 2016	€ 3.183.593

Aan dit saldo kan toegevoegd worden:

- saldo jaarrekening 2016 bestemd t.g.v. algemene reserve	€ 324.682
Totaal	€ 3.508.275

- saldo voorjaarsnota 2017	negatief	€ 5.201
----------------------------	----------	---------

Actueel saldo vrij aanwendbare algemene reserve medio 2017	€ 3.503.074
--	-------------

Op 29 maart 2012 heeft uw raad de nota “Weerstandsvermogen gemeente Bedum” vastgesteld. De minimale omvang van de vrij aanwendbare algemene reserve is hierin bepaald op € 1.700.000. Een eventuele verdere verhoging van minimale omvang gaat ten laste van dit vrij besteedbare bedrag. Bepalend voor de bestedingsruimte is de weerstandscapaciteit. In de paragraaf Weerstandsvermogen, die is opgenomen in de concept jaarrekening 2016, is een ruimte berekend van bijna € 5,1 miljoen. Eventuele wensen zouden in dit licht moeten worden gezien. Aangezien er op het moment van schrijven nog aan de rekening 2016 wordt gewerkt, kan dit afwijken van hetgeen in de definitieve jaarrekening 2016 wordt gepresenteerd.

Daarnaast speelt de onzekerheid over de bezuinigingen die het Rijk door gaat voeren ten aanzien van specifieke uitkeringen. Ook onafwendbare investeringen in de toekomst kunnen ten laste van dit vrije deel gebracht worden. De conclusie moet dan ook zijn dat bij claims ten laste van de algemene reserve terughoudendheid moet worden betracht.

Indien de meerjarenraming in enig jaar een tekort vertoont, maar in het laatste jaar op zijn minst sluit, dan moet dit tekort verrekend worden met de vrij besteedbare algemene reserve.

Onvoorzien

In de begroting 2017 is een post onvoorziene uitgaven opgenomen met een budget van € 26.083. Dit bedrag is gebaseerd op een bedrag per inwoner van € 2,50. De post onvoorzien kan worden gebruikt voor eenmalige onvoorziene uitgaven.

De stand van de post onvoorzien (t/m raadsvergadering 20 april 2017) ziet er als volgt uit:

Saldo 1-1-2017	€ 26.083
- af	€ 0
- bij	€ 0
Actueel saldo	€ 26.083

Stelposten

In de begroting 2017 is op stelposten voor een bedrag van € 314.828 aan lasten opgenomen en voor een bedrag van € 122.634 aan baten. Het gaat hier om posten die bij de opstelling van de begroting nog niet aan programma's konden worden toegerekend. Deze saldi zijn in deze voorjaarsnota bijgesteld.

De stand van zaken met betrekking tot de stelposten ziet er nu als volgt uit:

Omschrijving	2016	2017
<i>Stelposten lasten:</i>		
Herstructureringsfonds	€ 125.000	€ 91.000
ILG cofinanciering (dekking AR)	€ 20.000	€ 20.000
ILG cofinanciering (kapitaallast)	€ 23.400	€ 29.250
Personele uitbreiding	€ 7.000	€ 7.000
Taakstelling energie De Beemden	€ (20.000)	€
Bezuiniging Bruggen en Groen (bezuinigingen 2014)	€ (55.000)	€
Bezuiniging Welzijnsactiviteiten	€ (13.500)	€
Bezuiniging sporthalbeheer	€ (15.000)	€
Bezuiniging sporthalbeheer (incidenteel ivm latere realisatie)	€ 7.500	€
Bezuiniging muziekschool	€ (50.000)	€ (25.000)
Stelpost risico niet realiseren bezuinigingen	€ 123.500	€ 25.000
Midoffice en KCC	€ 25.030	€ 25.030
Beleidsagenda Sociaal Domein (taakstelling)	€ (62.500)	€
Raadsvergoeding	€	€ (26.500)
Inflatiecorrectie	€ 39.289	€ 75.048
Stelpost salarissen, IKB, HR21, verhoging pensioenpremies	€ 87.353	€ 150.000
Totaal lasten	€ 242.072	€ 370.828
<i>Stelposten baten:</i>		
Voorgestelde tariefsverhogingen:		
Sportterreinen en -lokalen	€ 2.044	€ 0
Secretarieleges, inritvergunningen en kapvergunningen	€ 1.737	€ 0
Leges omgevingsvergunning	€ 6.227	€ 0
Hondenbelasting	€ 594	€ 0
Roerende en onroerendezaakbelasting (incl. extra verhoging)	€ 108.066	€ 0
Begraafrechten	€ 1.468	€ 0
Totaal baten	€ 120.136	€ 0

Kapitaallasten

De rente op de kapitaalmarkt (lang geld) schommelt de eerste maanden van 2017 rond de 1,5%. Voor eigen financieringsmiddelen en voor de berekening van de kapitaallasten zijn we in de begroting 2017 uitgegaan van 2,5%. Voorgesteld wordt dit percentage voor de begroting 2018 te handhaven op 2,5%.

In de begroting wordt ervan uitgegaan dat alle geraamde investeringen per 1 januari uitgevoerd zijn. In de praktijk is dit niet zo. De kapitaallasten worden berekend over de boekwaarde op 1 januari van het dienstjaar. Daarom kan gesteld worden dat de kapitaallasten over het deel van de investeringen dat eind 2016 nog niet is afgerond, een jaar doorschuiven. Voor 2017 hebben wij incidenteel € 240.000 extra geraamd voor onderuitputting kapitaallasten.

Voor kort geld zijn we in de begroting 2017 uitgegaan van 2,5% voor *aan te trekken* kort geld en 0% voor *weg te zetten* kort geld. Kijkend naar de huidige rentestanden blijkt dat de rente voor *aan te trekken* kort geld momenteel schommelt rond de 2,5% en de rente voor *weg te zetten* kort geld ligt onder de 0%. Wij stellen voor met in de begroting 2018 weer te rekenen met 2,5% bij een financieringstekort en bij een financieringsoverschot een percentage te hanteren van 0%. Dit laatste omdat we verplicht zijn positieve saldi van onze bankrekeningen bij het rijk te stallen, dit in het kader van schatkistbankieren. Van het rijk ontvangen we hiervoor geen vergoeding (rente).

HOOFDSTUK 3

Voorstel verwerking financiële gevolgen voorjaarsnota 2017

Op de volgende twee bladzijden wordt een overzicht gegeven van de financiële gevolgen van deze voorjaarsnota.

Voor het jaar 2017 gaat het om:

- Lasten	€ 245.916
- Baten	<u>€ 240.715</u>
Saldo	€ 5.201 positief

De structurele gevolgen voor de lasten in 2017 bedragen € 46.306. De structurele gevolgen voor de baten bedragen € 131.215. Een effect van per saldo € 84.909 positief. De structurele lasten en baten worden meegenomen in de meerjarenraming en maken deel uit van de kaderstelling voor de begroting 2018.

Rekening houdend met de mutaties uit deze voorjaarsnota en het saldo van de begroting 2017 (€ 22.227), komt het begrote saldo afgerond uit op positief € 17.000.

Samenvatting financiële mutaties

Samenvatting financiële afwijkingen en nieuwe voorstellen programma's					
Programma	Omschrijving	Lasten	Baten	Inc.	Struc.
Algemeen Bestuur	iPad's i.h.k.v. digitalisering	8.500,00		x	
Algemeen Bestuur	Extra kosten raadsdomein herindeling	5.000,00		x	
Algemeen Bestuur	Kindergemeenteraad	5.000,00		x	
Algemeen Bestuur	Hogere bijdrage veiligheidsregio	16.349,00			x
Openbare Orde en Veiligheid	Drank en Horecawet	2.300,00			x
Economische Zaken	Huur pand Schoolstraat 3		-22.269,00		x
Cultuur en Recreatie	Indexering subsidie Muziekschool	1.641,00			x
Cultuur en Recreatie	Extra bijdrage Zwembad De Beemden (weerstandsvermogen)	70.000,00		x	
Cultuur en Recreatie	subsidie instrumentarium Wilhelmina	2.000,00		x	
Cultuur en Recreatie	Cultuurproject 'Cultuurpodium 'Parels van het Noorden''	250,00		x	
Cultuur en Recreatie	Toneelvoorstelling 'Koning van het grasland'	1.875,00		x	
Cultuur en Recreatie	Colourful Bedum	4.500,00		x	
Cultuur en Recreatie	Subsidie Oranjevereniging Noord- en Zuidwolde	750,00		x	
Cultuur en Recreatie	Correctie raming subsidie	-1.000,00		x	
Cultuur en Recreatie	Bedrag voor incidentele subsidies	10.000,00			x
Cultuur en Recreatie	Essentaksterfte	10.000,00		x	
Cultuur en Recreatie	Cofinanciering burgerparticipatie groen Waldadrijs	15.400,00		x	
Cultuur en Recreatie	Omvorming groen Ommelanderdrijs	15.000,00		x	
Cultuur en Recreatie	Omvorming groen	10.000,00		x	
Cultuur en Recreatie	Cofinanciering 'Het Groene Ommetje'	10.850,00		x	
Cultuur en Recreatie	Subsidie Routebureau Groningen	3.375,00			x
Cultuur en Recreatie	Andere verharding begraafplaatsen	75.000,00		x	
Sociale Voorzieningen en Maatschappelijke	Kosten GGD	3.234,00			x
Sociale Voorzieningen en Maatschappelijke	Bestrijding armoede onder kinderen	37.000,00			x
Sociale Voorzieningen en Maatschappelijke	Ondersteuning loketten herindicaties HO	20.320,00		x	
Sociale Voorzieningen en Maatschappelijke	Budgetneutrale raming Sociaal Domein	-83.593,00			x
Volksgezondheid en milieu	Bodemonderzoek bij locatie Buitendienst	5.000,00		x	
Volksgezondheid en milieu	Verschuiving budget	10.229,00		x	
Volksgezondheid en milieu	Verschuiving budget	-10.229,00		x	
Volksgezondheid en milieu	Aanpassen kruising Oosterseweg/Kosterijland	17.500,00		x	
Volksgezondheid en milieu	Dekking aanpassing kruising Oosterseweg/Kosterijland uit v		17.500,00	x	
Ruimtelijke ordening en Volkshuisvesting	Karakteristieke panden	31.650,00		x	
Ruimtelijke ordening en Volkshuisvesting	Vergoeding NCG karakteristieke panden		25.000,00	x	
Ruimtelijke ordening en Volkshuisvesting	Pilot programmatische inrichting aanpak agrarische inrichtin	1.515,00		x	
Ruimtelijke ordening en Volkshuisvesting	Invoering Omgevingswet	25.000,00		x	
Ruimtelijke ordening en Volkshuisvesting	Dekking bijdrage Groningen-Assen		-23.000,00		x
Ruimtelijke ordening en Volkshuisvesting	Planontwikkeling Centrumplan	65.000,00		x	
Financiering en Algemene Dekkingsmiddelen	Onderuitputting Kapitaallasten	-240.000,00		x	
Financiering en Algemene Dekkingsmiddelen	Algemene Uitkering (niet SD)		389.453,00		x
Financiering en Algemene Dekkingsmiddelen	Correctie AU i.v.m. Scholenprogramma		-129.376,00		x
Financiering en Algemene Dekkingsmiddelen	Algemene Uitkering -Sociaal Deelfonds-		-83.593,00		x
Financiering en Algemene Dekkingsmiddelen	Stelposten: Investerings Centrum	-34.000,00			x
Financiering en Algemene Dekkingsmiddelen	Stelposten: Correctie inflatie	40.000,00			x
Financiering en Algemene Dekkingsmiddelen	Stelposten: verhoging stelpost salarissen	50.000,00			x
Financiering en Algemene Dekkingsmiddelen	kosten herwaardering	15.000,00		x	
Financiering en Algemene Dekkingsmiddelen	Kosten bezwaar en beroep	8.500,00		x	
Financiering en Algemene Dekkingsmiddelen	kosten herwaardering	11.000,00		x	
Financiering en Algemene Dekkingsmiddelen	Kosten bezwaar en beroep	6.000,00		x	
Financiering en Algemene Dekkingsmiddelen	Onttrekking bestemmingsreserve Herstructurering		65.000,00	x	
Financiering en Algemene Dekkingsmiddelen	Onttrekking bestemmingsreserve instrumenten		2.000,00	x	
		245.916,00	240.715,00		
	Saldo	N	5.201,00		
	Incidenteel		245.916,00	245.916,00	
		V = Voordeel			
		N = Nadeel			

HOOFDSTUK 4

Meerjarenraming

In de primitieve begroting 2017 is de meerjarenraming voor de jaren 2018 tot en met 2020 opgenomen. Deze in de primitieve begroting 2017 opgenomen meerjarenraming sluit in 2020 met een positief saldo van bijna € 202.000.

In deze voorjaarsnota wordt een aantal zaken genoemd die doorwerken naar 2018 en volgende jaren. Deze zijn verwerkt in de meerjarenraming. Rekening houdend met de mutaties uit deze nota, komt het verwachte saldo in 2020 nu uit op een overschot van ongeveer € 201.000. Dit zit met name in het gepresenteerde structurele effect van de in deze nota voorgestelde mutaties.

Voor de loon- en prijsstijgingen hebben we gerekend met de percentages zoals gehanteerd in de meicirculaire 2017.

Hierna hebben wij de meerjarenraming opgenomen. De structurele posten die zijn vermeld in deze voorjaarsnota zijn als een totaalpost opgenomen.

	Meerjarenraming							
	2018		2019		2020		2021	
	lasten	baten	lasten	baten	lasten	baten	lasten	baten
Structureel saldo begroting 2017	107.136							
<u>Programma 0 Algemeen bestuur</u>								
Verkiezingen	-		20.550		-30.825		10.275	
Internationale betrekkingen (bezuinigingen 2014)	2.312-							
Raadsvergoeding	26.736							
Bijdrage VNG (voorheen uitname AU)	12.000		1.500		500			
<u>Programma 1 Openbare orde en veiligheid</u>								
Veiligheidsmonitor	5.000-		5.000		5.000-		5.000-	
Veiligheidsregio	10.230							
Opleidingskosten			-3.972					
<u>Programma 2 verkeer, vervoer en waterstaat</u>								
Energiebesparing Openbare verlichting	5.000-							
Correctie o.b.v. wegenbeheersplan	24.970-							
Besparing omvorming Ommelandersdrift					1.180-		250-	
Kapitaallasten investeringskrediet bruggen	PM		PM		PM			
<u>Programma 3 Economische zaken</u>								
Inflatiecorrectie marktgelden		99		122		116		126
<u>Programma 4 Onderwijs</u>								
Incidentele posten IHP								
<u>Programma 5 Cultuur en recreatie</u>								
Inflatiecorrectie subsidies	5.943		7.329		8.757		8.801	
<u>Programma 6 Sociale voorzieningen en maatschappelijke dienstverlening</u>								
Armoede bestrijding kinderen	11.000							
Bijdrage OV-fonds	5.500-							
Inflatiecorrectie subsidies	1.698		2.094		2.501		2.514	
Ontwikkeling budgetten Sociaal domein (conform IU)	78.733		40.238-		25.181-		14.324	
<u>Programma 7 Volksgezondheid en milieu</u>								
Verrekening BTW afvalwaterbeleidsplan		73.290-		2.986		22.806-		31.364-
<u>Programma 8 Ruimtelijke ordening en volkshuisvesting</u>								
BAG/GIS Grootchalige basis kaart	15.000-							
Pacht Folkerda				11.000-				
<u>Programma 9 Financiën</u>								
Stelpost: herstructureringsfonds	50.000							
Stelpost: ILGcofinanciering (kapitaallast)	5.850		5.850		5.850		5.850	
Stelpost: salarissen (loonstijging)	103.689		105.536		107.420		109.000	
Stelpost: inflatiecorrectie (prijsstijging)	85.323		105.057		100.558		108.552	
Stelpost: kapitaallasten	9.655		1.635-		15.589		21.303-	
Stelpost: Toename tekort WSW	65.732		30.594		45.825		45.825	
Stelpost: Inflatiecorrectie leges, rechten en huren		10.265		12.639		12.098		13.059
Stelpost: programmaplan onderwijshuisvesting (kplst)	29.275-							
Stelpost: kapitaallasten reconstructie Molenweg					50.000			
Stelpost: Cofinanciering leefbaarheidsprojecten	250.000							
Inflatiecorrectie OZB		130.759		68.444		70.498		70.850
Inflatiecorrectie hondenbelasting		848		1.044		999		1.015
Inflatiecorrectie RZB		94		46		48		50
Algemene uitkering: stand meicirculaire 2017		566.082		493.638		28.153-		223.923
Correctie Algemene uitkering met effect scholenfonds				253.362-		253.362		
totaal	629.532	634.857	237.665	314.557	274.814	286.162	278.587	277.659
saldo	5.325		76.892		11.348		928-	
cumulatief	112.461		189.353		200.701		199.773	

HOOFDSTUK 5

Kaderstelling

In de meerjarenraming zoals in deze nota is opgenomen, zijn de nu bekende ontwikkelingen voor de komende jaren opgenomen. De gevolgen van de meicirculaire dit jaar ook in de nota verwerkt.

Loon- en prijsontwikkelingen

Beleid is dat wij bij het opstellen van de begroting de loon- en prijsontwikkeling volgen die wordt weergegeven in de septembercirculaire. De gehanteerde ontwikkeling in deze voorjaarsnota is conform de lijn zoals die gepresenteerd is in de meicirculaire 2017. Voor de begroting 2018 zal dit worden aangepast met de ontwikkelingen zoals ze zullen worden geschetst in de septembercirculaire.

Leges, belastingen en tarieven

De inflatiecorrectie van de leges, begraafrechten en hondenbelasting is afhankelijk van het inflatiepercentage zoals die wordt opgenomen in de septembercirculaire 2017. De volgende uitgangspunten zijn gehanteerd bij de begroting 2017 en zullen ook weer worden meegenomen bij het opstellen van de begroting 2018:

- OZB: 2018 verhogen met 6,5% (2019 e.v. met 3%);
- Afvalstoffenheffing: dekkingspercentage 100%
- Rioolrechten/-belasting: verhoging 0,5%

Bijlage 1: Investeringslijsten

			INVESTERINGSLIJST 2018						
omschrijving	geraamde kosten	compensabele btw	beschikking reserves	subsidies bijdragen inruil	netto investering	afschr. term.	afschr. + rente 2,50 %	overige lasten	totale jaarlijkse lasten
<u>Programma 0</u>									
Buitendienst roldeuren vervangen MJOP	17.500	2.953			14.547	20	1.091	0	1.091
Buitendienst luchtheater MJOP	8.480	1.431			7.049	15	646	0	646
<u>Programma 1</u>									
<u>Programma 2</u>									
Openbare verlichting 2018	154.275	26.775			127.500	30	7.438	0	7.438
Damwand Boterdiep Wz	605.000	105.000			500.000	25	32.500	0	32.500
<u>Programma 3</u>									
<u>Programma 4</u>									
<u>Programma 5</u>									
Vervanging kanosteiger Zuidwolde	6.780				6.780	20	509	0	509
<u>Programma 7</u>									
Schoolstraat Zuidwolde BRP	266.000				266.000	40 ann	10.596	0	10.596
Herinrichting Molenweg Bedum	204.000				204.000	40 ann	8.127	0	8.127
Afkoppelen panden Centrum Bedum BRP	10.000				10.000	40 ann	398	0	398
Afkoppelen panden Boterdiep Bedum BRP	10.000				10.000	40 ann	398	0	398
Bedumerweg Onderdendam BRP	150.000				150.000	40 ann	5.975	0	5.975
Afkoppelen i.h.k.v KRW/WB21	45.000				45.000	40 ann	1.793	0	1.793
	1.477.035	136.159	0	0	1.340.876		69.472	0	69.472
Exclusief riolering					655.876		42.184		42.184

			INVESTERINGSLIJST 2019							
omschrijving	geraamde kosten	compensabele btw	beschikking reserves	subsidies bijdragen inruil	netto investering	afschr. term.		afschr. + rente 2,50 %	overige lasten	totale jaarlijkse lasten
<u>Programma 0</u>										
Buitendienst roldeuren vervangen MJOP	61.352	10.354			50.998	20		3.825	0	3.825
<u>Programma 1</u>										
<u>Programma 2</u>										
Openbare verlichting 2019	154.275	26.775			127.500	30		7.438	0	7.438
Damwand Boterdiep Zz en Molenweg	605.000	105.000			500.000	25		32.500	0	32.500
<u>Programma 3</u>										
<u>Programma 4</u>										
<u>Programma 5</u>										
<u>Programma 6</u>										
<u>Programma 7</u>										
algemene vervanging riolering	495.390				495.390	40 ann		19.734	0	19.734
algemene vervanging riolering	186.600				186.600	20 ann		11.970	0	11.970
	1.502.617	142.129	0	0	1.360.488			75.467	0	75.467
Exclusief riolering					678.498			43.763		43.763

			INVESTERINGSLIJST 2020							
omschrijving	geraamde kosten	compensabele btw	beschikking reserves	subsidies bijdragen inruil	netto investering	afschr. term.		afschr. + rente 2,50 %	overige lasten	totale jaarlijkse lasten
<u>Programma 0</u>										
Luchtafzuiging gemeentehuis - raadzaal	10.000	1.688			8.312	20		623	0	623
<u>Programma 1</u>										
<u>Programma 2</u>										
<u>Programma 3</u>										
<u>Programma 4</u>										
<u>Programma 5</u>										
<u>Programma 6</u>										
<u>Programma 7</u>										
algemene vervanging riolering	495.390				495.390	40 ann		19.734	0	19.734
algemene vervanging riolering	78.000				78.000	20 ann		5.003	0	5.003
	583.390	1.688	0	0	581.702			25.361	0	25.361
Exclusief riolering					8.312			623		623

			INVESTERINGSLIJST 2021							
omschrijving	geraamde kosten	compensabele btw	beschikking reserves	subsidies bijdragen inruil	netto investering	afschr. term.		afschr. + rente 2,50 %	overige lasten	totale jaarlijkse lasten
<u>Programma 0</u>										
Vervanging CV installatie werkplaats	11.495	1.940			9.555	15		876	0	876
<u>Programma 1</u>										
<u>Programma 2</u>										
<u>Programma 3</u>										
<u>Programma 4</u>										
<u>Programma 5</u>										
Vervanging beregeningspomp	11.400				11.400	15		1.045	0	1.045
<u>Programma 6</u>										
<u>Programma 7</u>										
algemene vervanging riolering	340.836				340.836	40 ann		13.578	0	13.578
algemene vervanging riolering	116.360				116.360	20 ann		7.464	0	7.464
	480.091	1.940	0	0	478.151			22.963	0	22.963
Exclusief riolering					20.955			1.921		1.921

Bijlage 2: Overzicht van Reserves en voorzieningen

Overzicht van reserves en voorzieningen (€)				Voorjaarsnota 2017					
	saldo	verwachte mutaties	saldo	verwachte mutaties	verwachte mutaties	verwachte mutaties	verwachte mutaties	verwachte mutaties	saldo
	1-1-2017	2017	ultimo 2017	2018	2019	2020	2021	2021	2021
A. Algemene reserve									
Niet vrij aanwendbaar	1.566.657,26	-24.368,00	1.542.289,26	-24.368,00	-24.368,00	-24.368,00	-24.368,00	-24.368,00	1.444.817,26
	1.566.657,26	-24.368,00	1.542.289,26	-24.368,00	-24.368,00	-24.368,00	-24.368,00	-24.368,00	1.444.817,26
Vrij aanwendbaar	4.886.651,02								
* rekeningresultaat 2016 (excl budgetoverheveling en res.bestemming)		324.682,00							
* Verwacht resultaat primitief 2017		22.227,00							
* vj.nota 2017: saldo		44.799							
claims:									
* vj.nota 2010: realisatie midoffice en KCC		-116.948,28							
* co-financiering ILG 2011 - 2018 (meerjarenraming)		-40.000,00		-20.000,00					
* verkeersveiligheidsplan		-6.225,00							
* incidentele posten begroting		-35.555,00							
* omvorming groenonderhoud									
* 'Waar staat je gemeente'onderzoek		-7.500,00							
* project ihkv samenwerking (budgetoverheveling)		-6.778,00							
* projectleiding bouwkundige versterking		-15.000,00							
onderwijshuis vesting (bwn 13/2015)									
* programmaplan onderwijshuis vesting		-1.592.000,00							
	4.886.651,02	-1.428.298,28	3.458.352,74	-20.000,00	0,00	0,00	0,00	0,00	3.438.352,74
B. Bestemmingsreserves									
Frictie personeelskosten	265.413,11								
* storting		pm		pm	pm	pm	pm	pm	
* onttrekking		-265.413,11							
	265.413,11	-265.413,11	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00

Spaarverlof		30.435,45							
* storting			15.218,00						
* onttrekkingen				pm	pm	pm	pm		
		30.435,45	15.218,00	45.653,45	0,00	0,00	0,00	0,00	45.653,45
Overlopende budgetten		0,00							
* toevoeging			1.431.725,00	pm	pm	pm	pm		
* onttrekking			-1.431.725,00	pm	pm	pm	pm		
		0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Instrumenten/uniformen		23.328,95							
* onttrekking			pm	pm	pm	pm	pm		
* storting (vast bedrag)			1.951,00	1.951,00	1.951,00	1.951,00	1.951,00		
		23.328,95	1.951,00	25.279,95	1.951,00	1.951,00	1.951,00	1.951,00	33.083,95
Kinderopvang		27.657,98							
		27.657,98	0,00	27.657,98	0,00	0,00	0,00	0,00	27.657,98
Groot onderhoud dorpshuizen		38.379,50							
*storting (vast bedrag)			5.000,00	5.000,00	5.000,00	5.000,00	5.000,00	5.000,00	
		38.379,50	5.000,00	43.379,50	5.000,00	5.000,00	5.000,00	5.000,00	63.379,50
Gemeentelijk monumentenbeleid		11.600,56							
* onttrekking kerkgebouw Onderdendam			10.000,00						
		11.600,56	10.000,00	1.600,56	0,00	0,00	0,00	0,00	1.600,56
Sociaal Domein		1.220.230,00							
* onttrekkingen			pm	pm	pm	pm	pm		
		1.220.230,00	0,00	1.220.230,00	0,00	0,00	0,00	0,00	1.220.230,00
Ontsluiting Bedum		1.000.000,00							
* onttrekkingen				-1.000.000,00	0,00	0,00	0,00		
		1.000.000,00	0,00	1.000.000,00	-1.000.000,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Bovenwijkse voorzieningen Ter Laan 4		117.902,50							
* toevoegingen Ter Laan 4									
* onttrekkingen			pm	pm	pm	pm	pm		
		117.902,50	0,00	117.902,50	0,00	0,00	0,00	0,00	117.902,50

Bovenwijkse voorzieningen Vogelzanglocatie		15.121,00							
* toevoegingen Vogelzanglocatie			0,00						
* onttrekkingen			pm		pm	pm	pm	pm	
		15.121,00	0,00	15.121,00	0,00	0,00	0,00	0,00	15.121,00
Herstructureringsfonds		940.068,36							
* onttrekking tbv gasfabrieklocatie			-360.000,00						
* onttrekking planvorming centrumplan/Bederawalda			-6.778,00						
* afboeking St Annerweg (2020)									
* ontrr bijdr De Plank			-300.000,00						
* ontrr. planvorming centrum			-80.000,00						
* toevoeging Ter Laan 4 (storting 2020)									
* toevoegingen structureel (t/m 2018)			108.713,00		242.426,00	0,00			
		940.068,36	-638.065,00	302.003,36	242.426,00	0,00	0,00	0,00	544.429,36
Onderhoud begraafplaatsen		467.338,93							
* herijking (rente 2016 3,5%, m.i.v. 2017 3,25%)			16.356,86		0,00	0,00	0,00	0,00	
* onttrekkingen			-25.000,00		-25.000,00	-25.000,00	-25.000,00	-25.000,00	
		467.338,93	-8.643,14	458.695,79	-25.000,00	-25.000,00	-25.000,00	-25.000,00	358.695,79
Onderhoud wegen		1.545.853,03							
* toevoeging									
* onttrekking			-114.791,00		-114.791,00	0,00		0,00	
		1.545.853,03	-114.791,00	1.431.062,03	-114.791,00	0,00	0,00	0,00	1.316.271,03
Bruggen		102.496,68							
* storting			0,00						
* onttrekking			-43.150,00		-43.150,00	-43.150,00	-43.150,00	-43.150,00	
		102.496,68	-43.150,00	59.346,68	-43.150,00	-43.150,00	-43.150,00	-43.150,00	-113.253,32

C. Voorzieningen									
Vervanging riolering		1.395.224,51							
* onttrekking cf afvalwaterbeleidsplan			178.399,00		-79.728,00	-145.722,00	-183.061,00	-135.494,00	
* ontr. (Waterplan, telemetriesysteem, personeel derden)			pm						
		1.395.224,51	178.399,00	1.573.623,51	-79.728,00	-145.722,00	-183.061,00	-135.494,00	1.029.618,51
Voorziening wethouderspensioenen c.a.		1.832.286,00							
* storting t.l.v. de exploitatie (600200)			151.875,00		151.875,00	151.875,00	151.875,00	151.875,00	
* onttrekkingen			-51.875,00		-51.875,00	-51.875,00	-51.875,00	-51.875,00	
		1.832.286,00	100.000,00	1.932.286,00	100.000,00	100.000,00	100.000,00	100.000,00	2.332.286,00
Onderhoud gemeentelijke gebouwen		865.815,63							
* jaarlijkse storting			184.059,00		184.059,00	184.059,00	184.059,00	184.059,00	
* ontr ivm nog niet uitgevoerd onderhoud			-632.332,37						
* onttrekking conform MJOP gem. gebouwen			-213.218,00		-288.298,00	-208.079,00	-218.299,00	-143.462,00	
		865.815,63	-661.491,37	204.324,26	-104.239,00	-24.020,00	-34.240,00	40.597,00	82.422,26
Egalisatie tarief afvalstoffenheffing		157.305,23							
* onttrekking (exploitatie)			-75.000,00		-75.000,00	pm	pm	pm	
		157.305,23	-75.000,00	82.305,23	-75.000,00	0,00	0,00	0,00	7.305,23
A. Algemene reserve		6.453.308,28	-1.597.401,28	4.855.907,00	-44.368,00	-24.368,00	-24.368,00	-24.368,00	4.738.435,00
B. Bestemmingsreserves		5.805.826,05	-1.037.893,25	4.747.932,80	-933.564,00	-61.199,00	-61.199,00	-61.199,00	3.630.771,80
C. Voorzieningen		4.250.631,37	-458.092,37	3.792.539,00	-158.967,00	-69.742,00	-117.301,00	5.103,00	3.451.632,00
		16.509.765,70	-3.093.386,90	13.396.378,80	-1.136.899,00	-155.309,00	-202.868,00	-80.464,00	11.820.838,80
saldo 1 januari					13.396.378,80	12.259.479,80	12.104.170,80	11.901.302,80	11.820.838,80
ontwikkeling vrij aanwendbaar deel									
algemene reserve per ultimo dienstjaar					3.293.617,74	3.293.617,74	3.293.617,74	3.293.617,74	3.293.617,74